

Polska koncepcja legislacyjna spółki komandytowo-akcyjnej

Robert Lewandowski

Oficyna

a Wolters Kluwer business

Prawo jest na naszej stronie!

**www.profinfo.pl
www.wolterskluwer.pl**

- codzienna aktualizacja
- pełna oferta
- zapowiedzi wydawnicze
- rabat na zamówienia zbiorcze
do negocjacji
- uproszczony sposób zakupu e-mailem:
zamowienia.internet@wolterskluwer.pl

Polska koncepcja legislacyjna spółki komandytowo-akcyjnej

Robert Lewandowski

Oficyna

a Wolters Kluwer business

monografie

Stan prawny na 1 listopada 2007 r.

Redaktor prowadzący
Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Skład i łamanie:
Agencja Wydawnicza „MakPrint”

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2007

ISBN 978-83-7526-537-8

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. (022) 535 80 00
31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. (012) 630 46 00
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa: www.profinfo.pl

Druk i oprawa: Drukarnia Wydawnictw Naukowych Sp. z o.o., ul. Wydawnicza 1/3, 92-333 Łódź

Spis treści

Wykaz skrótów	23
Rozdział 1	
Zagadnienia ogólne	27
1. Cele i teza pracy	27
2. Zakres analizy	30
3. Metoda	32
Rozdział 2	
Modele regulacji spółki komandytowo-akcyjnej	36
1. Model francusko-niemiecki	37
2. Model szwajcarsko-włoski	39
3. Polska koncepcja spółki komandytowo-akcyjnej	41
Rozdział 3	
Niemiecki model spółki komandytowo-akcyjnej	44
1. Natura prawna spółki komandytowo-akcyjnej	44
2. Przepisy regulujące spółkę komandytowo-akcyjną	45
3. Założyciele spółki komandytowo-akcyjnej	46
3.1. Status założycieli	46
3.2. Podmiotowość prawna założycieli	47
3.2.1. Akcjonariusze	47
3.2.2. Komplementariusze	47
3.2.2.1. Zdolność do podejmowania czynności prawnych ..	47
3.2.2.2. Komplementariusz jako osoba fizyczna	48
3.2.2.3. Komplementariusz jako osoba prawna prawa prywatnego	48

3.2.2.4. Komplementariusz jako osoba prawna prawa publicznego	55
4. Wspólnicy i organy spółki komandytowo-akcyjnej	55
4.1. Stosunek prawny pomiędzy wspólnikami i organami	55
4.1.1. Organy obligatoryjne ustawowo	55
4.1.2. Organy fakultatywne	56
4.1.3. Stosunek prawny pomiędzy wspólnikami i organami	57
4.1.3.1. Komplementariusze i walne zgromadzenie	57
4.1.3.2. Komplementariusze i rada nadzorcza	60
4.1.3.3. Rada nadzorcza i walne zgromadzenie	61
4.2. Pozycja prawna komplementariusza	62
4.2.1. Prawa i obowiązki w charakterze wspólnika	63
4.2.1.1. Prawo głosu	63
4.2.1.1.1. Przedmiot prawa głosu	63
4.2.1.1.2. Prawo głosu w charakterze wspólnika	63
4.2.1.1.3. Zgromadzenie komplementariuszy	64
4.2.1.1.4. Liczba głosów	65
4.2.1.1.5. Większości przy podejmowaniu uchwał ..	65
4.2.1.1.6. Zakres autonomii woli	66
4.2.1.1.7. Wykluczenie prawa głosu	68
4.2.1.2. Prawo do kontroli i do informacji	68
4.2.1.3. <i>Actio pro socio</i>	69
4.2.1.4. Odpowiedzialność komplementariusza wobec spółki	70
4.2.2. Prawa i obowiązki w charakterze organu	71
4.2.2.1. Prawo do prowadzenia spraw spółki	71
4.2.2.1.1. Reżim prawny uprawnienia do prowadzenia spraw spółki	71
4.2.2.1.2. Rodzaj i zakres uprawnienia do prowadzenia spraw spółki	72
4.2.2.1.2.1. Sprawy zwyczajne	73
4.2.2.1.2.2. Sprawy nadzwyczajne	74
4.2.2.1.2.3. Sprawy o podstawowym zna- czeniu dla spółki	75
4.2.2.1.3. Obowiązek staranności i odpowiedzialność za jego naruszenie	76
4.2.2.1.3.1. Obowiązek staranności	76
4.2.2.1.3.2. Odpowiedzialność za naruszenie obowiązków staranności	77
4.2.2.2. Reprezentacja spółki	79
4.2.2.2.1. Organy uprawnione do reprezentacji spółki komandytowo-akcyjnej	79

4.2.2.2.2. Zakres uprawnienia do reprezentacji	81
4.2.2.2.3. Pozbawienie prawa do prowadzenia spraw i/lub reprezentacji spółki	82
4.2.3. Pozycja prawno-majątkowa komplementariusza	84
4.2.3.1. Odpowiedzialność komplementariusza za zobowią- zania spółki	84
4.2.3.2. Wkłady komplementariusza	86
4.2.3.3. Prawo do zysku	88
4.2.3.4. Wynagrodzenie komplementariusza	91
4.2.4. Zmiany w składzie komplementariuszy	92
4.2.4.1. Ustawowe przyczyny wystąpienia komplemen- tariusza	93
4.2.4.2. Wyłączenie komplementariusza	94
4.2.4.3. Konsekwencje wystąpienia jedynego komplemen- tariusza	95
4.2.5. Zakaz konkurencji dla komplementariuszy	97
4.2.5.1. Komplementariusz jako adresat zakazu konkurencji	97
4.2.5.2. Zakres zakazu konkurencji	98
4.2.5.3. Okres obowiązywania zakazu konkurencji	99
4.3. Pozycja prawna akcjonariuszy	99
4.3.1. Prawa i obowiązki – wprowadzenie	99
4.3.1.1. Prawa wszystkich akcjonariuszy	100
4.3.1.2. Indywidualne prawa	102
4.3.1.3. Indywidualne obowiązki	103
4.3.1.4. Wyłączenie prawa głosu dla komplementariuszy posiadających akcje	104
4.3.1.5. Prawa i obowiązki akcjonariuszy o charakterze majątkowym	106
4.3.1.5.1. Udział w zysku	106
4.3.1.5.2. Obowiązek do wniesienia wkładu i odpowiedzialność akcjonariusza	107
4.3.1.5.3. Prawo do udziału w masie likwidacyjnej .	107
4.3.1.6. Zmiana osoby akcjonariusza	108
4.3.1.7. Konsekwencje wystąpienia wszystkich akcjonariuszy ze spółki	108
4.4. Rada nadzorcza	109
4.4.1. Przepisy mające zastosowanie do rady nadzorczej i jej charakter prawny	109
4.4.2. Skład rady nadzorczej	110
4.4.3. Zasada <i>incompatibilitas</i>	110
4.4.3.1. Ogólne zasady dotyczące spółki akcyjnej	110

4.4.3.2. Szczególne <i>incompatibilitas</i> w spółce komandyto- wo-akcyjnej	111
4.4.4. Powołanie i odwołanie członków rady nadzorczej	113
4.4.4.1. Procedura wyborcza	113
4.4.4.2. Zakaz głosowania	113
4.4.4.3. Odwołanie	114
4.4.5. Wynagrodzenie	114
4.4.6. Kompetencje rady nadzorczej	115
4.4.6.1. Kompetencje kontrolne	115
4.4.6.1.1. Pozycja rady nadzorczej w spółce koman- dytowo-akcyjnej	115
4.4.6.1.2. Uprawnienia kontrolne	116
4.4.6.2. Zwołanie walnego zgromadzenia	117
4.4.6.3. Kontrola innych organów spółki komandytowo- -akcyjnej	118
4.4.6.4. Kompetencje związane z wykonywaniem uchwał ..	118
4.4.6.5. Kompetencje reprezentacyjne	119
4.4.6.6. Udział pracowników w zarządzaniu spółką koman- dytowo-akcyjną	120
4.4.6.6.1. <i>Mitbestimmungsgesetz</i>	120
4.4.6.6.2. <i>Betriebsverfassungsgesetz</i>	121
4.4.7. Odpowiedzialność rady nadzorczej	121
4.4.7.1. Odpowiedzialność w stosunku do spółki komandy- towo-akcyjnej	121
4.4.7.2. Odpowiedzialność w stosunku do osób trzecich ...	123
4.5. Walne zgromadzenie	123
4.5.1. Zwołanie walnego zgromadzenia	123
4.5.2. Wykonywanie prawa głosu na walnym zgromadzeniu ...	125
4.5.3. Wymogi dotyczące podejmowania uchwał większościowych	126
4.5.4. Kompetencje walnego zgromadzenia	126

Rozdział 4

Szwajcarski model spółki komandytowo-akcyjnej	128
1. Natura prawna spółki komandytowo-akcyjnej	128
2. Przepisy regulujące spółkę komandytowo-akcyjną	129
3. Założyciele spółki komandytowo-akcyjnej	130
3.1. Status założycieli	130
3.2. Podmiotowość prawna założycieli	130
3.2.1. Akcjonariusze	131
3.2.2. Komplementariusze	131
3.2.2.1. Zdolność do podejmowania czynności prawnych ..	131

3.2.2.2.	Komplementariusz jako osoba fizyczna	132
3.2.2.3.	Komplementariusz jako osoba prawna prawa prywatnego	132
4.	Wspólnicy i organy spółki komandytowo-akcyjnej	133
4.1.	Stosunek prawny między wspólnikami i organami	133
4.1.1.	Organy obligatoryjne ustawowo	133
4.1.2.	Organy fakultatywne	134
4.1.3.	Stosunek prawny między wspólnikami i organami	134
4.1.3.1.	Komplementariusze i walne zgromadzenie	134
4.1.3.2.	Komplementariusze i rada nadzorcza	136
4.1.3.3.	Rada nadzorcza i walne zgromadzenie	137
4.2.	Pozycja prawna komplementariusza	137
4.2.1.	Prawa i obowiązki w charakterze członka	138
4.2.1.1.	Prawo głosu	138
4.2.1.1.1.	Przedmiot prawa głosu	138
4.2.1.1.2.	Zgromadzenie komplementariuszy	138
4.2.1.1.3.	Liczba głosów	139
4.2.1.1.4.	Większości przy podejmowaniu uchwał ..	139
4.2.1.1.5.	Zakres autonomii woli	140
4.2.1.1.6.	Wykluczenie prawa głosu	141
4.2.1.2.	Prawo do kontroli i informacji	141
4.2.1.3.	<i>Actio pro socio</i>	142
4.2.1.4.	Odpowiedzialność komplementariusza wobec spółki	142
4.2.2.	Prawa i obowiązki w charakterze organu	142
4.2.2.1.	Prawo do prowadzenia spraw spółki	143
4.2.2.1.1.	Reżim prawny uprawnienia do prowadze- nia spraw spółki	143
4.2.2.1.2.	Rodzaj i zakres uprawnienia do prowadze- nia spraw spółki	145
4.2.2.1.2.1.	Sprawy zwykłe	145
4.2.2.1.2.2.	Sprawy nadzwyczajne	146
4.2.2.1.3.	Obowiązek staranności i odpowiedzialności komplementariusza za jego naruszenie ...	146
4.2.2.1.3.1.	Obowiązek staranności	146
4.2.2.1.3.2.	Odpowiedzialność za naruszenie obowiązku staranności	147
4.2.2.2.	Reprezentacja spółki	148
4.2.2.2.1.	Organy uprawnione do reprezentacji spółki komandytowo-akcyjnej	148
4.2.2.2.2.	Zakres uprawnienia do reprezentacji	150

4.2.2.2.3. Pozbawienie prawa do prowadzenia spraw i/ lub reprezentacji spółki	151
4.2.3. Pozycja prawno-majątkowa komplementariusza	153
4.2.3.1. Odpowiedzialność komplementariusza za zobowiązania spółki	153
4.2.3.2. Wkłady komplementariusza	154
4.2.3.3. Prawo do zysku	156
4.2.3.4. Wynagrodzenie komplementariusza	156
4.2.4. Zmiany w składzie komplementariuszy	157
4.2.4.1. Ustawowe przyczyny wystąpienia komplementariusza z zarządu	158
4.2.4.2. Wykluczenie komplementariusza	159
4.2.4.3. Konsekwencje wystąpienia jedyne go komplementariusza	160
4.2.5. Zakaz konkurencji dla komplementariuszy	161
4.3. Pozycja prawna akcjonariuszy	162
4.3.1. Prawa i obowiązki – wprowadzenie	162
4.3.1.1. Prawa wszystkich akcjonariuszy	162
4.3.1.2. Indywidualne prawa	164
4.3.1.3. Indywidualne obowiązki	164
4.3.1.4. Wyłączenie prawa głosu komplementariusza posiadającego akcje	165
4.3.1.5. Prawa i obowiązki akcjonariuszy o charakterze majątkowym	166
4.3.1.5.1. Udział w zysku	166
4.3.1.5.2. Obowiązek do wniesienia wkładu i odpowiedzialność akcjonariusza	166
4.3.1.5.3. Prawo do udziału w masie likwidacyjnej ..	166
4.3.1.6. Zmiana osoby akcjonariusza	167
4.3.1.7. Konsekwencje wystąpienia wszystkich akcjonariuszy ..	167
4.4. Rada nadzorcza	168
4.4.1. Przepisy mające zastosowanie do rady nadzorczej i jej charakter prawny	168
4.4.2. Skład rady nadzorczej	168
4.4.3. Wymagania odnośnie do członków rady nadzorczej	169
4.4.3.1. Kwalifikacje	169
4.4.3.2. Kryteria odnośnie zamieszkania bądź siedziby	170
4.4.3.3. Zasada niezależności i <i>incompatibilitas</i>	170
4.4.3.4. Wybór spółek handlowych i spółdzielni	171
4.4.4. Powołanie i odwołanie członków rady nadzorczej	171
4.4.4.1. Procedura wyborcza	172

4.4.4.2. Zakaz głosowania	172
4.4.4.3. Odwołanie	173
4.4.5. Wynagrodzenie	173
4.4.6. Kompetencje rady nadzorczej	174
4.4.6.1. Kompetencje kontrolne	174
4.4.6.1.1. Pozycja rady nadzorczej w spółce komandytowo-akcyjnej	174
4.4.6.1.2. Uprawnienia kontrolne rady nadzorczej w spółce komandytowo-akcyjnej	174
4.4.6.2. Zwołanie walnego zgromadzenia	175
4.4.6.3. Kompetencje reprezentacyjne	175
4.4.6.4. Pozostałe kompetencje	176
4.4.7. Odpowiedzialność rady nadzorczej	176
4.5. Walne zgromadzenie	177
4.5.1. Zwołanie walnego zgromadzenia	177
4.5.2. Wykonywanie prawa głosu na walnym zgromadzeniu	178
4.5.3. Wymogi dotyczące podejmowania uchwał większościowych	179
4.5.4. Kompetencje walnego zgromadzenia	179

Rozdział 5

Ewolucja rozwoju spółki komandytowo-akcyjnej w Polsce	181
1. Okres zaborów	181
1.2. Księstwo Warszawskie i Królestwo Polskie	183
1.2.1. Regulacja <i>Code de commerce</i> z 1807 roku	183
1.2.2. Ustawa z 1856 roku	187
1.2.3. Ustawa o spółkach z 1867 roku	191
1.3. Zabór pruski	193
1.3.1. <i>Handelsgesetzbuch</i> z 1897 roku	193
1.4. Adaptacja francuskiego <i>Code de commerce</i> w Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim	195
1.5. Podsumowanie	198
2. Rozwój prawa handlowego w Polsce w okresie od 1918 do 1939 roku	199
2.1. Lata poprzedzające wejście w życie nowego Kodeksu handlowego	199
2.2. Prace kodyfikacyjne nad nowym Kodeksem handlowym	200
3. Okres od 1945 roku aż do momentu wejścia w życie nowego Kodeksu spółek handlowych	202
4. Prace kodyfikacyjne nad projektem ustawy – Prawo spółek handlowych i nowy Kodeks spółek handlowych	203
4.1. Projekt A. Kleina z 1991 roku	203
4.2. Projekt ustawy – Prawo spółek handlowych	205

4.2.1. Zarys „Planu Reformy Ustawodawczej” i przebieg prac nad projektem ustawy – Prawo spółek handlowych	205
4.2.2. Projekt ustawy – Prawo spółek handlowych dotyczący przepisów o spółce komandytowo-akcyjnej w zakresie statusu wspólników i organów	208
4.2.2.1. Pierwsza wersja „Uzasadnienia projektu ustawy” ..	208
4.2.2.2. Druga wersja projektu ustawy – <i>Kodeks spółek handlowych</i> ze stycznia/ lutego 1998 roku	209
4.2.2.2.1. Uwagi wstępne i definicja spółki komandytowo-akcyjnej	209
4.2.2.2.2. Wspólnicy spółki komandytowo-akcyjnej i zakres ich odpowiedzialności	210
4.2.2.2.3. Reprezentacja i prowadzenie spraw spółki	210
4.2.2.2.4. Organy spółki	211
4.2.2.3. Trzecia wersja projektu ustawy – <i>Kodeks spółek handlowych</i> z maja 1998 roku	212
4.2.2.3.1. Uwagi wstępne i definicja spółki komandytowo-akcyjnej	212
4.2.2.3.2. Wspólnicy i zakres ich odpowiedzialności	213
4.2.2.3.3. Reprezentacja i prowadzenie spraw spółki	213
4.2.2.3.4. Organy i rozwiązanie spółki oraz wystąpienie wspólnika	213
4.2.2.4. Czwarta wersja projektu ustawy – <i>Kodeks spółek handlowych</i> z 22 sierpnia 1998 roku	214
4.2.2.5. Piąta wersja projektu ustawy – <i>Kodeks spółek handlowych</i> z 27 stycznia 1999 roku	214
4.2.2.5.1. Uwagi ogólne i definicja spółki komandytowo-akcyjnej	214
4.2.2.5.2. Reprezentacja i prowadzenie spraw spółki	215
4.2.2.5.3. Organy spółki oraz wystąpienie wspólnika	215
4.2.2.6. Szósta wersja projektu ustawy – <i>Kodeks spółek handlowych</i> z grudnia 1999 r.	216
4.2.2.7. Siódma wersja projektu ustawy – <i>Kodeks spółek handlowych</i>	216
4.2.3. Następny przebieg prac legislacyjnych nad projektem i ogłoszenie ustawy – <i>Kodeks spółek handlowych</i>	217
5. <i>Kodeks spółek handlowych</i> i europejskie prawo spółek	218
6. Nowelizacja <i>Kodeksu spółek handlowych</i> w zakresie przepisów dotyczących spółki komandytowo-akcyjnej	221

Rozdział 6

Polski model spółki komandytowo-akcyjnej	224
1. Natura prawna spółki komandytowo-akcyjnej	224
1.1. Uwagi prawnoporównawcze	226
2. Przepisy regulujące spółkę komandytowo-akcyjną	231
2.1. Uwagi prawnoporównawcze	234
2.1.1. Model francusko-niemiecki	236
2.1.2. Model szwajcarsko-włoski	237
3. Założyciele spółki komandytowo-akcyjnej	240
3.1. Status założycieli	241
3.2. Podmiotowość prawna założycieli	241
3.2.1. Akcjonariusze	241
3.2.2. Komplementariusze	242
3.2.2.1. Zdolność do podejmowania czynności prawnych ..	242
3.2.2.2. Komplementariusz jako osoba fizyczna	242
3.2.2.3. Komplementariusz jako osoba prawna prawa prywatnego	242
3.2.2.4. Komplementariusz jako osoba prawna prawa publicznego	244
3.3. Uwagi prawnoporównawcze	244
4. Wspólnicy i organy spółki komandytowo-akcyjnej	248
4.1. Stosunek prawny pomiędzy wspólnikami i organami	248
4.1.1. Organy obligatoryjne ustawowo	248
4.1.2. Organy fakultatywne	249
4.1.3. Stosunek prawny pomiędzy wspólnikami i organami	252
4.1.3.1. Komplementariusze i walne zgromadzenie	252
4.1.3.2. Komplementariusze i rada nadzorcza	254
4.1.3.3. Rada nadzorcza i walne zgromadzenie	255
4.1.4. Uwagi prawnoporównawcze	255
4.2. Pozycja prawna komplementariusza	257
4.2.1. Prawa i obowiązki w charakterze „współwłaściciela”	258
4.2.1.1. Prawo głosu	258
4.2.1.1.1. Przedmiot prawa głosu	259
4.2.1.1.2. Forma wyrażania prawa głosu	259
4.2.1.1.3. Liczba głosów	261
4.2.1.1.4. Większości przy podejmowaniu uchwał ..	261
4.2.1.1.5. Zakres autonomii woli	262
4.2.1.1.6. Wykluczenie prawa głosu	263
4.2.1.2. Prawo do kontroli i informacji	264
4.2.1.3. <i>Actio pro socio</i>	265

4.2.1.4.	Odpowiedzialność komplementariusza wobec spółki	266
4.2.2.	Prawa i obowiązki w charakterze „zarządcy”	268
4.2.2.1.	Prawo do prowadzenia spraw spółki	268
4.2.2.1.1.	Reżim prawny uprawnienia do prowadzenia spraw spółki	268
4.2.2.1.2.	Rodzaj i zakres uprawnienia do prowadzenia spraw spółki	269
4.2.2.1.2.1.	Sprawy nieprzekraczające zwykłych czynności zarządu ..	270
4.2.2.1.2.2.	Sprawy przekraczające zakres zwykłych czynności zarządu ..	271
4.2.2.1.2.3.	Czynności nagłe	273
4.2.2.1.3.	Obowiązek staranności i odpowiedzialności komplementariusza za jego naruszenie ...	273
4.2.2.1.3.1.	Obowiązek staranności	273
4.2.2.1.3.2.	Naruszenie obowiązku staranności	275
4.2.2.2.	Reprezentacja spółki	277
4.2.2.2.1.	Organy uprawnione do reprezentacji spółki komandytowo-akcyjnej	277
4.2.2.2.2.	Zakres uprawnienia do reprezentacji	280
4.2.2.2.3.	Pozbawienie prawa do prowadzenia spraw i/ lub reprezentacji spółki	281
4.2.3.	Pozycja prawno-majątkowa komplementariusza	283
4.2.3.1.	Odpowiedzialność komplementariusza za zobowiązania spółki	283
4.2.3.2.	Wkłady komplementariusza	286
4.2.3.3.	Prawo do zysku	287
4.2.3.4.	Wynagrodzenie komplementariusza	289
4.2.4.	Zmiany w składzie komplementariuszy	290
4.2.4.1.	Ustawowe przyczyny wystąpienia komplementariusza	290
4.2.4.2.	Wyłączenie komplementariusza	292
4.2.4.3.	Konsekwencje wystąpienia jedyne go komplementariusza	293
4.2.5.	Zakaz konkurencji dla komplementariuszy	295
4.2.5.1.	Komplementariusz jako adresat zakazu konkurencji	295
4.2.5.2.	Zakres zakazu konkurencji	298
4.2.5.3.	Okres obowiązywania zakazu konkurencji	299
4.2.6.	Uwagi prawnoporównawcze	300

4.3. Pozycja prawna akcjonariuszy	304
4.3.1. Prawa i obowiązki – wprowadzenie	304
4.3.1.1. Prawa wszystkich akcjonariuszy	305
4.3.1.2. Prawa indywidualne	307
4.3.1.3. Obowiązki indywidualne	308
4.3.1.4. Wyłączenie komplementariuszy posiadających akcje z prawa do głosowania	312
4.3.1.5. Prawa i obowiązki akcjonariuszy o charakterze majątkowym	313
4.3.1.5.1. Udział w zysku	313
4.3.1.5.2. Obowiązek do wniesienia wkładu i odpo- wiedzialność akcjonariusza	313
4.3.1.5.3. Prawo do udziału w masie likwidacyjnej ..	315
4.3.1.6. Zmiana osoby akcjonariusza	315
4.3.1.7. Konsekwencje wystąpienia wszystkich akcjonariuszy	316
4.3.2. Uwagi prawoporównawcze	316
4.4. Rada nadzorcza	318
4.4.1. Przepisy mające zastosowanie do rady nadzorczej i jej charakter prawny	318
4.4.2. Skład rady nadzorczej	319
4.4.3. Zasada <i>incompatibilitas</i>	320
4.4.3.1. Ogólne zasady dotyczące spółki akcyjnej	320
4.4.3.2. Szczegółowe <i>incompatibilitas</i> w spółce komandytowo- -akcyjnej	321
4.4.4. Powoływanie i odwoływanie członków rady nadzorczej ...	321
4.4.4.1. Procedura wyborcza	321
4.4.4.2. Zakaz głosowania	322
4.4.4.3. Odwołanie	322
4.4.5. Wynagrodzenie	323
4.4.6. Kompetencje rady nadzorczej	323
4.4.6.1. Kompetencje kontrolne	323
4.4.6.1.1. Pozycja rady nadzorczej w spółce akcyjnej	323
4.4.6.1.2. Uprawnienia kontrolne rady nadzorczej w spółce komandytowo-akcyjnej	325
4.4.6.2. Zwołanie walnego zgromadzenia	326
4.4.6.3. Kontrola innych organów spółki komandytowo- -akcyjnej	327
4.4.6.4. Kompetencje reprezentacyjne	327
4.4.6.5. Pozostałe kompetencje	329
4.4.7. Odpowiedzialność rady nadzorczej	331
4.4.8. Uwagi prawoporównawcze	332

4.5. Walne zgromadzenie	333
4.5.1. Zwołanie walnego zgromadzenia	334
4.5.2. Wykonywanie prawa głosu na walnym zgromadzeniu	336
4.5.3. Wymogi dotyczące podejmowania uchwał większościowych	337
4.5.4. Kompetencje walnego zgromadzenia	338
4.5.5. Uwagi prawnoporównawcze	339

Rozdział 7

Podsumowanie wyników analizy prawnoporównawczej:

argumenty przemawiające za oparciem polskiej koncepcji

legislacyjnej spółki komandytowo-akcyjnej na rozwiązaniach jej niemieckiego modelu

342

1. Autonomia woli w kształtowaniu postanowień umowy spółki ..	342
2. Charakter prawny norm odsyłających do przepisów o spółkach osobowych i reforma przepisu art. 126 § 1 pkt 1 k.s.h.	348
3. Pozycja komplementariusza	354
4. Łączenie statusu komplementariusza i akcjonariusza	356
5. Dopuszczalność uzyskania statusu komplementariusza przez osoby prawne	357
5.1. Potencjał konfliktowy na bazie polskiego modelu spółki komandytowo-akcyjnej	358
5.1.1. Sytuacje konfliktowe nierozwiązane na gruncie Kodeksu spółek handlowych	359
5.1.1.1. Proces tworzenia woli w spółce komandytowo-akcyjnej, w której komplementariuszem jest spółka z o.o.	359
5.1.1.2. Tworzenie woli w ramach umowy spółki komandytowo-akcyjnej	361
5.1.1.3. Nieważność osoby komplementariusza	362
5.1.2. Powoływanie i odwoływanie członków zarządu	363
5.1.2.1. Możliwość ochrony akcjonariuszy przez komplementariusza w przypadku wystąpienia ważnego powodu ze strony komplementariusza	363
5.1.2.2. Komplementariusz jako spółka z o.o. i zasada lojalności	364
5.1.2.2.1. Rozważania wstępne	364
5.1.2.2.2. Zasada lojalności	365
5.1.2.2.3. Wyegzekwowanie zasady lojalności	366

5.2. Konflikty na bazie niemieckiego modelu spółki komandytowo-akcyjnej	367
5.3. Konflikty na bazie szwajcarskiego modelu spółki komandytowo-akcyjnej	368
6. Ochrona polskiego przedsiębiorcy przed ryzykiem wrogiego przejęcia	369
7. Organy i struktura organizacyjna spółki komandytowo-akcyjnej	371
7.1. Model niemiecki	371
7.2. Model szwajcarski	373
7.3. Polska koncepcja struktury organizacyjnej w świetle niemieckiego i szwajcarskiego modelu	375
8. Zagadnienie „złotej akcji”	376

Rozdział 8

Krytyka wybranych przepisów o spółce komandytowo-akcyjnej w Kodeksie spółek handlowych – uwagi *de lege lata*

1. Regulacja Kodeksu spółek handlowych dotycząca pozbawienia komplementariusza prawa do reprezentacji i/ lub prowadzenia spraw spółki	380
2. Regulacja przepisu art. 137 § 5 k.s.h.	382
3. Regulacja przepisu art. 142 § 5 k.s.h.	387
4. Regulacja przepisu art. 148 § 1 pkt 4 k.s.h.	388
5. Regulacja przepisu art. 147 § 2 k.s.h.	389
6. Zagadnienie wpływu komplementariusza będącego większośc- wym akcjonariuszem na skład rady nadzorczej	391
7. Regulacja przepisu art. 146 § 2 pkt 2 k.s.h.	393

Rozdział 9

Propozycja reformy niektórych przepisów o spółce komandytowo-akcyjnej – uwagi *de lege ferenda*

1. Zakaz konkurencji	395
2. Wystąpienie jedyne go komplementariusza ze spółki (art. 148 § 1 pkt 4 k.s.h.)	396
3. Zmiana przepisu art. 142 § 5 k.s.h.	396
4. Pozbawienie komplementariusza prawa do prowadzenia spraw i/ lub reprezentacji spółki (art. 137 § 2–5 i art. 140 § 3 k.s.h.)	397
5. Uchylenie przepisu art. 137 § 5 k.s.h.	398
6. Zmiana przepisu art. 142 § 4 k.s.h. w zakresie dopuszczalności komplementariuszy – będących jednocześnie większośc- ciowymi	

akcjonariuszami – do powołania i odwołania członków rady nadzorczej	398
7. Modyfikacja przepisu art. 147 § 2 k.s.h. odnosząca się do wyłączenia komplementariusza	399
8. Wykluczenie prawa głosu w sprawach przewidzianych w art. 146 § 1 pkt 1–4 k.s.h.	399
9. Doprecyzowanie brzmienia przepisu art. 149 § 2 k.s.h. odnośnie do niedopuszczalności wypowiedzenia umowy spółki przez akcjonariuszy	400
10. Kwestia podziału zysku za rok obrotowy w części przypadającej akcjonariuszom	400

Rozdział 10

Spółka komandytowo-akcyjna na granicy prawa spółki jawnej i akcyjnej

1. Wprowadzenie	401
2. Wyjaśnienie małej popularności formy spółki komandytowo-akcyjnej w polskim życiu gospodarczym	401
2.1. Spółka komandytowo-akcyjna: zbędna forma organizacyjno-prawna?	402
2.2. Osobista odpowiedzialność komplementariusza	402
2.3. Silna pozycja komplementariusza	403
2.4. Spółka komandytowo-akcyjna jako nowa forma prawna prowadzenia działalności	404
3. Skomplikowana struktura spółki komandytowo-akcyjnej.	405
4. Ustawowa regulacja art. 125–150 k.s.h. przy uwzględnieniu szczególnej relacji między osobowymi i kapitałowymi elementami w spółce komandytowo-akcyjnej.	407
4.1. Wprowadzenie	407
4.2. Regulacja art. 125–150 k.s.h.	408
5. Zarysowanie problemu i podstawy metodyczne	409
5.1. Definicja problemu i jego warianty	409
5.2. Podstawy metodyczne	410
5.3. Wykładnia	411
5.4. Wypracowanie ogólnej koncepcji	412

Rozdział 11

Część ogólna – koncepcja wykładni normy odsyłającej z art. 126 § 1 k.s.h.

1. Wypracowanie ogólnej koncepcji	414
---	-----

1.1. Ogólne odesłanie w art. 126 § 1 k.s.h. do prawa spółki jawnej i spółki akcyjnej – wykładnia	414
1.2. Związek semantyczny art. 126 § 1 pkt 1 i pkt 2 k.s.h.	415
1.3. Wykładnia systematyczna art. 126 § 1 pkt 1 i pkt 2 k.s.h.	416
1.4. Natura „stosunku prawnego” między wspólnikami w ramach art. 126 § 1 pkt 1 k.s.h.	421
1.5. Przedmiot kompetencji w spółce komandytowo-akcyjnej pomiędzy prawem spółki jawnej i akcyjnej	422
1.5.1. Wprowadzenie	422
1.5.2. Przedmiot kompetencji grup wspólników	422
1.5.3. Przedmioty, których nie można przypisać żadnej z grup wspólników	423
1.6. Podsumowanie wykładni systematycznej	424
2. Systematyczny schemat badania w ramach spółki komandytowo-akcyjnej	425
2.1. Kolejność przeprowadzenia badania art. 125–150 k.s.h.	425
2.2. Schemat przeprowadzania analizy na tle wariantu porządkującego, harmonizującego i rozgraniczającego	427
2.2.1. Wariant porządkujący	428
2.2.1.1. Natura wariantu porządkującego	428
2.2.1.2. Przykład przeprowadzenia analizy w obrębie płaszczyzny badania przy uwzględnieniu wariantu porządkującego	428
3. Jednolite kryteria dla wariantu harmonizującego i rozgraniczającego części szczególnej	429
3.1. Kryteria służące do rozwiązywania problemów w ramach części szczególnej	430
3.1.1. Wolność statutowa art. 126 § 1 pkt 1 k.s.h. kontra ograniczona zasada wolności statutowej w autonomicznych przepisach o spółce komandytowo-akcyjnej	430
3.1.1.1. Miejsce w schemacie badania	430
3.1.1.2. Wykładnia systematyczna	430
3.1.1.3. Kryterium	431
3.1.2. Uzupełnienie i usunięcie osobowego podziału kompetencji przez przepisy o spółce akcyjnej	431
3.1.2.1. Miejsce w schemacie podziału	431
3.1.2.2. Wykładnia systematyczna	431
3.1.2.3. Kryterium	432
3.1.3. Rozgraniczenie pomiędzy podziałem kompetencji opartej na prawie spółki jawnej i akcyjnej	432
3.1.3.1. Miejsce w schemacie podziału	432

3.1.3.2. Wykładnia systematyczna.....	432
3.1.3.3. Kryterium	433
3.1.4. Modyfikacja akcyjnych struktur przez zasady prawa spółek osobowych	433
3.1.4.1. Miejsce w schemacie podziału	433
3.1.4.2. Wykładnia systematyczna.....	434
3.1.4.3. Kryterium	434
3.1.5. Ograniczenie wolności statutowej dla uchwał walnego zgromadzenia w spółce komandytowo-akcyjnej	434
3.1.5.1. Miejsce w schemacie podziału	434
3.1.5.2. Wykładnia systematyczna.....	435
3.1.5.3. Kryterium	435
3.1.6. Ocena poszczególnych przedmiotów decyzji	436
3.1.6.1. Miejsce w schemacie podziału	436
3.1.6.2. Wykładnia systematyczna.....	436
3.1.6.3. Kryterium	436
3.1.7. Usunięcie podstawowych „elementów strukturalnych”	437
3.1.7.1. Miejsce w schemacie podziału	437
3.1.7.2. Wykładnia systematyczna.....	437
3.1.7.3. Kryterium	437
4. Podsumowanie części ogólnej	437

Rozdział 12

Część szczególna – stosowanie przepisów o spółce jawnej bądź o spółce akcyjnej w spółce komandytowo-akcyjnej na wybranych przykładach	439
1. Trzystopniowy podział praw członkowskich i kompetencji (art. 126 § 1 k.s.h.)	439
1.1. Prawa komplementariuszy (pierwsza płaszczyzna)	440
1.2. Prawa akcjonariuszy (pierwsza płaszczyzna).....	441
1.3. Prawa komplementariuszy (druga płaszczyzna).....	442
1.4. Prawa wszystkich akcjonariuszy (druga płaszczyzna).....	442
1.5. Kompetencje rady nadzorczej (druga płaszczyzna)	444
1.6. Sprawy komplementariuszy a sprawy zarządu spółki akcyjnej (trzecia płaszczyzna).....	444
1.7. Kompetencje walnego zgromadzenia na mocy przepisów o spółce akcyjnej (trzecia płaszczyzna).....	445
1.8. Kompetencje rady nadzorczej (trzecia płaszczyzna).....	446
2. Harmonizacja podziału kompetencji osobowych i kapitałowych	446
2.1. Wykonywanie akcyjnych zadań związanych z prowadzeniem spółki przez komplementariuszy	447

2.2. Uprawnienie komplementariuszy prowadzących sprawy spółki do wytoczenia powództwa	448
2.3. Uprawnienia komplementariuszy pozbawionych prawa do prowadzenia spraw spółki do wytoczenia powództwa	448
2.4. Zadania zarządu spółki akcyjnej komplementariuszy nie prowadzących spraw spółki	450
2.5. Obowiązki staranności komplementariuszy	450
2.6. Ograniczenie uprawnień rady nadzorczej	452
3. Reprezentacja spółki komandytowo-akcyjnej wobec pojedynczych komplementariuszy	452
3.1. Ogólne zasady reprezentacji	452
3.2. Reprezentacja w ramach powództwa	456
4. Kompetencje walnego zgromadzenia	456
5. Przyjęcie nowego komplementariusza do spółki komandytowo-akcyjnej	459
6. Ograniczenie wolności statutowej dla uchwał walnego zgromadzenia, które dotyczą akcyjnych kwestii	463
7. Wystąpienie komplementariusza ze spółki komandytowo-akcyjnej	464
7.1. Wystąpienie jednego z wielu komplementariuszy	464
7.2. Wystąpienie ostatniego komplementariusza	465
7.1.1. Wystąpienie jedyne go wspólnika ze spółki jawnej	467
7.1.2. Wystąpienie jedyne go wspólnika ze spółki akcyjnej	468
7.1.3. Wystąpienie jedyne go wspólnika ze spółki komandytowo-akcyjnej	468
8. Stosowanie do komplementariusza przepisu art. 31 § 1 k.s.h.	469
Rozdział 13	
Wyniki systematycznej wykładni art. 126 § 1 k.s.h.	472
1. Wprowadzenie	472
2. Część ogólna	472
3. Część szczególna	474
Rozdział 14	
Uwagi końcowe	475
Ustawa z 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych	478
Przepisy niemieckiej ustawy o spółce akcyjnej (Aktiengesetz) z 6 września 1965 r. o spółce komandytowo-akcyjnej	485

Przepisy szwajcarskiej ustawy o prawie stosunków zobowiązaniowych (<i>Obligationenrecht</i>) z 30 marca 1911 r. o spółce komandytowo-akcyjnej	497
Bibliografia	501

Wykaz skrótów

AG	– Aktiengesellschaft/ Die Aktiengesellschaft
AktG	– Aktiengesetz
alt.	– alternatywa
Anm	– Anmerkung (uwaga)
art.	– artykuł
Aufl	– Auflage
BayOblG	– Bayerisches Oberstes Landesgericht
BayOblGZ	– Entscheidungen des Bayerischen Obersten Landesgerichts in Zivilsachen
BB	– Der Betriebs-Berater
BBl	– Bundesblatt
Bd	– Band
betr.	– betreffend (dotyczy)
BetrVG	– Betriebsverfassungsgesetz
BFH	– Bundesfinanzhof
BGE	– Entscheidungen des Schweizerischen
BGH	– Bundesgerichtes, Amtliche Sammlung (Lausanne)
BGHZ	– Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen
BGBI	– Bundessteuerblatt
BStBl	– Bundessteuerblatt
BT	– Drucks – Verhandlungen des Deutschen Bundestages, Anlagen zu den stenographischen Berichten, Drucksachen (Legislaturperiode/ Nr. der Drucksache)

BverfG	– Bundesverfassungsgericht
BverfGE	– Bundesverfassungsgerichtsentscheidungen
cz.	– część
ed.	– Edition
DB	– Der Betrieb
DM	– Deutsche Mark
DStR	– Deutsches Steuerrecht
DStZ	– Deutsche Steuer – Zeitung
Dz. U.	– Dziennik Ustaw
Dz. Urz.	– Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
DZWIR	– Deutsche Zeitschrift für Wirtschafts- und Insolvenzrecht (bis 1998 Deutsche Zeitschrift für Wirtschaftsrecht)
EP	– Edukacja Prawnicza
FF	– franki francuskie
fran.	– francuski
Fs	– franki szwajcarskie
FS	– Festschrift
GmbH	– Gesellschaft mit beschränkter Haftung
GmbHG	– Gesetz betreffend die Gesellschaft mit beschränkter Haftung
Grosskomm AktG	– Grosskommentar zum Aktiengesetz
GrossKomm HGB	– Grosskommentar zum Handelsgesetzbuch
GUS	– Główny Urząd Statystyczny
HGB	– Handelsgesetzbuch
hrsg.	– herausgegeben (wydane)
HregV	– Handelsregisterverordnung
KAG	– Kommanditaktiengesellschaft
k.c.	– ustawa Kodeks cywilny
KG	– Kommanditgesellschaft
KgaA	– Kommanditgesellschaft auf Aktien
Kölner Komm AktG	– Kölner Kommentar zum Aktiengesetz
KPC	– Kodeks postępowania cywilnego
KrRejSU	– ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym
k.s.h.	– ustawa – Kodeks spółek handlowych
LG	– Landgericht
MitbestG	– Mitbestimmungsgesetz
MittBayNor	– Mitteilungen der Bayerischen Notarkammer

MoP	– Monitor Prawniczy
MoPod	– Monitor Podatkowy
MS	– Ministerstwo Sprawiedliwości
Münch Hdb AG	– Münchener Handbuch des Gesellschaftsrecht: ktiengesellschaft
Münch Komm AktG	– Münchner Kommentar zum Aktiengesetz
N	– Randnote
n.	– następna (e, y)
niem.	– niemiecki
NJW	– Neue Juristische Wochenzeitschrift
NJW-RR	– NJW – Rechtsprechung – Report Zivilrecht
np.	– na przykład
nr	– numer
NSA	– Najwyższy Sąd Administracyjny
NZG	– Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht
OLG	– Oberlandesgericht
ONSA	– Orzecznictwo Najwyższego Sądu Administracyj- nego
OR	– Obligationenrecht
OHG	– Offene Handelsgesellschaft
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Zbiór Orze- czeń Sądu Najwyższego (1917–1939, 1945–1952)
PiP	– Państwo i Prawo
PKD	– Polska Klasyfikacja Działalności
pkt	– punkt
pol.	– polski
por.	– porównaj
poz.	– pozycja
PP	– Przegląd Podatkowy
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
PrUpadNap	– Prawo upadłościowe i naprawcze
PS	– Prawo Spółek
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
r.	– rok
red.	– redaktor/cja
RGBl	– Reichsgesetzblatt
RIW	– Recht der internationalen Wirtschaft, Betriebs-Be- rater International

RM	– Reichsmark
Rn.	– Randnummer (numer brzegowy)
rozp.	– rozporządzenie
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Rz.	– Randziffer
s.	– strona
S.A.	– Sąd Apelacyjny
SAG	– Schweizerische Aktiengesellschaft
SJZ	– Schweizerische Juristenzeitung
SP	– Studia Prawnicze
SPR	– Schweizerisches Privatrecht
SN	– Sąd Najwyższy
StGB	– Strafgesetzbuch
szw.	– Szwajcarski
sygn.	– sygnatura
t.	– tom
tłum.	– tłumaczenie
UmwG	– Umwandlungsgesetz
UstG	– Umsatzsteuergesetz
ust.	– ustęp
WiB	– Wirtschaftliche Beratung
WiRO	– Wirtschaft und Recht in Osteuropa
włos.	– włoski
WM	– Wertpapier – Mitteilungen
WpHG	– Wertpapierhandelsgesetz
WPg	– Die Wirtschaftsprüfung
wyd.	– wydanie
VAT	– podatek od towarów i usług
z.	– zeszyt
zd.	– zdanie
ZGR	– Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht
ZHR	– Zeitschrift für das gesamte Handels- und Wirtschaftsrecht
ZIP	– Zeitschrift für Wirtschaftsrecht
zob.	– zobacz
ZPO	– Zivilprozessordnung

Rozdział 1

Zagadnienia ogólne

1. Cele i tezy pracy

1.1. Wprowadzenie

Spółka komandytowo-akcyjna (s.k.a.) jest nowym typem spółki w polskim porządku prawnym, który łączy w sobie w jednej formie organizacyjno-prawnej zarówno elementy osobowe, jak i kapitałowe. Istota gospodarcza tej spółki wyraża się w powiązaniu tzw. inwestora aktywnego (komplementariusza) z inwestorem pasywnym (akcjonariuszem). Ponadto, regulacja prawna spółki komandytowo-akcyjnej jest określona z jednej strony przez prawo spółek osobowych (spółka jawna)¹ i posiłkowo przez prawo spółek kapitałowych (spółka akcyjna) zgodnie z dyspozycją art. 126 § 1 k.s.h. Najnowsze badania odnośnie do tej formy organizacyjno-prawnej są zgodne co do tego, że jest to spółka posiadająca wiele zalet, których nie są w stanie zaoferować inne spółki kapitałowe. Z pewnością największą zaletą jest możliwość kształtowania jej wewnętrznej struktury przy wykorzystaniu zasady autonomii statutowej w stosunkowo dużym zakresie, co odróżnia ją istotnie od spółki akcyjnej. Poza tym dostęp spółki komandytowo-akcyjnej do giełdy papierów wartościowych przy jednoczesnym zachowaniu wpływu komplementariuszy na losy przedsiębiorstwa stanowi dużą zaletę w porównaniu do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Podkreśla się też zasadność tej formy prawnej spółki dla tzw. przedsiębiorstw

¹ Nowelizacja Kodeksu spółek handlowych z 12.12.2003 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 2276).

rodzinnych². Istnieje zatem duża różnica pomiędzy zaletami tej spółki wymienianych w piśmiennictwie dla osiągnięcia celów gospodarczych a jej małą popularnością w praktyce.

1.2. Teza pierwsza

W literaturze prawnoporównawczej wymienia się zasadniczo dwa modele spółki komandytowo-akcyjnej. Pierwszym z nich jest model francusko-niemiecki, który kładzie akcent na elementy spółki komandytowej, drugim natomiast – model szwajcarsko-włoski, w którym przeważają elementy spółki akcyjnej³. Regulacja spółki komandytowo-akcyjnej w obecnym Kodeksie spółek handlowych bazowała w głównej mierze na modelu francusko-niemieckim.

Celem poniższego opracowania jest uzasadnienie pierwszej tezy o słuszności oparcia polskiej koncepcji legislacyjnej spółki komandytowo-akcyjnej na rozwiązaniach modelu francusko-niemieckiego, a nie na modelu szwajcarsko-włoskim⁴. W ramach analizy tego zagadnienia zostanie podjęta próba wykazania, że model francusko-niemiecki omawianej spółki bardziej odpowiada polskim potrzebom, gdyż w założeniach autorów projektu Kodeksu spółek handlowych, spółka komandytowo-akcyjna miała się stać mechanizmem dokapitalizowania przedsiębiorstwa, gwarantując jednocześnie jego zachowanie w rękach dotychczasowych wspólników, tj. komplementariuszy. Polskiemu ustawodawcy chodziło o to, żeby polski model tej formy organizacyjno-prawnej był spółką komandytową, która może emitować akcje w celu pozyskania kapitału, a nie spółką akcyjną, w której tylko pewna grupa akcjonariuszy (komplementariuszy) posiadałaby „ustawowy pakiet kontrolny” czy „złotą akcję *ex lege*”⁵.

Istotną częścią w ramach uzasadnienia pierwszej tezy stanowić będzie

² Analizując nieliczne w polskim piśmiennictwie prawniczym opracowania dotyczące spółki komandytowo-akcyjnej, można dojść nawet do przekonania, że forma ta posiada same zalety (zob. M. Orlowska, P. Wiórek, *Wady i zalety spółki komandytowo-akcyjnej* [w:] *Kodeks spółek handlowych – studia i materiały*, Poznań 2001, s. 421).

³ Por. R. Sethe, *Die personalistische Kapitalgesellschaft mit Börsenzugang*, Köln 1996, s. 295 i n., 365 i n., A. Szumański, *Spółka komandytowo-akcyjna*, PPH 1998, Nr 4, s. 17. Zob. też rozdz. 2.

⁴ Uzasadnienie pierwszej tezy zostanie przeprowadzone w rozdz. 2–11.

⁵ *Ibidem*, s. 23.

również krytyczna analiza przepisów o spółce komandytowo-akcyjnej na tle obowiązujących regulacji Kodeksu spółek handlowych (uwagi *de lege lata*) wraz z propozycją ich modyfikacji (uwagi *de lege ferenda*). Przy czym krytyka opiera się nie tylko na wynikach prawnoporównawczej analizy, lecz ma również charakter immanentny. Nie jest też wykluczone, że proponowana reforma niektórych przepisów o spółce komandytowo-akcyjnej doprowadzi do lepszego zrozumienia jej struktury organizacyjnej i zwiększenia jej atrakcyjności, a także przyczyni się do większego rozpowszechnienia tej formy organizacyjno-prawnej wśród polskich przedsiębiorców.

1.3. Teza druga

Udowodnienie słuszności oparcia polskiej koncepcji spółki komandytowo-akcyjnej na modelu francusko-niemieckim nie wyjaśnia braku zainteresowania polskich przedsiębiorców tą formą organizacyjno-prawną. Spółka komandytowo-akcyjna musi być uznana w polskim życiu gospodarczym za zjawisko marginesowe⁶. Z pewnością można podać wiele przyczyn małej liczebności spółek komandytowo-akcyjnych w Polsce i ich małej popularności wśród polskich przedsiębiorców. Mogą to być, dla przykładu: nowość tej formy prawnej w Polsce, osobista odpowiedzialność komplementariusza za zobowiązania spółki czy też jego silna pozycja. Według prezentowanego tutaj poglądu główną przyczyną takiego stanu rzeczy jest skomplikowana struktura spółki komandytowo-akcyjnej, wynikająca z jej mieszanej formy opartej na prawie spółek osobowych i kapitałowych. W polskiej doktrynie nie udało się do tej pory wykreować ogólnej koncepcji, przy pomocy której udałoby się zdefiniować konstrukcję spółki komandytowo-akcyjnej jako całość i połączyć ze sobą elementy osobowe i kapitałowe w ramach interpretacji normy odsyłającej z art. 126 § 1 k.s.h. Przedmiotem drugiej części opracowania będzie więc uzasadnienie tezy o możliwości wypracowania takiej ogólnej koncepcji⁷. Problemy związane z tą koncepcją będzie można

⁶ Por. dane Głównego Urzędu Statystycznego w latach 2003, 2004, 2005 i 2006 w rozdz. 10. Spółka komandytowo-akcyjna nie doczekała się też obszernych i wyczerpujących opracowań, a pierwsze komentarze do nowego polskiego prawa spółek traktują niekiedy tę instytucję „po macoszemu”, nie podejmując często prób wyjaśnienia najbardziej drażliwych kwestii (zob. J. Bieniak, M. Bieniak, *Spółka komandytowo-akcyjna*, Warszawa 2002, s. 7).

⁷ Por. rozdz. 10–13.

sprowadzić do wspólnego pytania: czy do określonej kwestii mają zastosowanie przepisy i zasady prawa spółki jawnej, czy też przepisy i zasady spółki akcyjnej? Przedmiotem analizy w ramach tej części będzie więc stosunek prawa spółek osobowych (spółka jawna) z prawem spółek kapitałowych (spółka akcyjna) w spółce komandytowo-akcyjnej.

2. Zakres analizy

2.1. Teza pierwsza

Analiza słuszności oparcia polskiej koncepcji legislacyjnej na rozwiązaniach modelu francusko-niemieckiego przeprowadzona zostanie na podstawie konkretnych regulacji dotyczących spółki komandytowo-akcyjnej w jej polskim, niemieckim i szwajcarskim prawie, w szczególności w zakresie statutu wspólników i organów spółki komandytowo-akcyjnej. Ten wybór materiału porównawczego uzasadniony jest tym, że wewnętrzna forma organizacji pozwoli należycie ocenić wady i zalety modelu francusko-niemieckiego i szwajcarsko-włoskiego, a także pokazać możliwości zastosowania formy spółki komandytowo-akcyjnej w praktyce. W pierwszej kolejności przedmiotem porównawczym będzie charakter prawny i przepisy regulujące spółkę komandytowo-akcyjną. Chodzi tutaj przede wszystkim o sposób umiejscowienia spółki w poszczególnych ustawach, przy użyciu określonych kategorii, terminologii i naturze prawnej wspólników oraz ich funkcji w spółce. Przedmiotem drugiej części analizy będzie charakterystyka organów i wspólników spółki. Na samym wstępie badanie dotyczyć będzie klasyfikacji organów, ich miejsca, zakresu i charakteru prawnego, a także możliwości kreowania nowych organów zgodnie z zasadą swobody statutowej i wypływającego z niej ograniczenia. W spółce komandytowo-akcyjnej występują dwie kategorie wspólników: komplementariusze i akcjonariusze. Ich pozycja prawna wynika ze zróżnicowanego osobowo-kapitałowego charakteru tej formy organizacyjno-prawnej.

Wnikliwej analizie zostaną poddane w dalszej kolejności prawa i obowiązki komplementariuszy w charakterze „współwłaścicieli” spółki, a także prawa i obowiązki w charakterze „zarządcy” komplementariusza w spółce komandytowo-akcyjnej. Do pierwszej kategorii należą m.in.: prawo głosu, prawo do kontroli i informacji, możliwość wnoszenia *actio pro socio* oraz

odpowiedzialność komplementariusza wobec spółki. Prawa i obowiązki komplementariusza w charakterze „zarządcy” dotyczą takich aspektów, jak prowadzenie spraw i reprezentacja spółki, pozycja prawno-majątkowa, a także problematyka związana z zakazem konkurencji.

Kolejnym przedmiotem analizy będą prawa i obowiązki akcjonariuszy zarówno o charakterze majątkowym, jak i o charakterze niemajątkowym, które są kapitałowym wyznacznikiem w spółce komandytowo-akcyjnej. Ponadto w centrum uwagi znajdują się zmiany dotyczące statusu akcjonariusza i konsekwencje wystąpienia wszystkich akcjonariuszy ze spółki. Jedną z cech kapitałowych spółki komandytowo-akcyjnej jest posiadanie przez nią organów walnego zgromadzenia w charakterze organu uchwałodawczego i rady nadzorczej jako organu kontrolnego. Kompetencje i pozycja tych organów będzie stanowić ostatni element analizy.

2.2. Teza druga

Trudności w stosowaniu spółki komandytowo-akcyjnej są spowodowane sytuacjami konfliktowymi wynikającymi z połączenia osobowych i kapitałowych elementów w strukturze tej formy organizacyjno-prawnej. W ramach tego połączenia decydujące znaczenie odgrywa norma odsyłająca z art. 126 § 1 k.s.h., która determinuje naturę prawną spółki komandytowo-akcyjnej. Przepis ten przyjmuje zasadę, że w zakresie stosunku prawnego komplementariuszy, zarówno między sobą, wobec wszystkich akcjonariuszy, jak i wobec osób trzecich, a także do wkładów tychże wspólników do spółki, z wyłączeniem wkładów na kapitał zakładowy, będą miały odpowiednio zastosowanie przepisy dotyczące spółki jawnej (art. 126 § 1 pkt 1 k.s.h.), natomiast w pozostałych sprawach ustawodawca odsyła do przepisów o spółce akcyjnej (art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.). W przepisach o spółce komandytowo-akcyjnej znajdują się też inne (autonomiczne) normy odsyłające, które nakazują stosowanie bądź przepisów o spółce jawnej bądź przepisów o spółce akcyjnej. Dla przykładu, z mocy art. 150 § 1 k.s.h. do likwidacji spółki komandytowo-akcyjnej nie znajdują zastosowanie przepisy o likwidacji spółki jawnej (art. 67–85 k.s.h.), ale przepisy o likwidacji spółki akcyjnej (art. 461–477 k.s.h.). Z kolei do wypowiedzenia umowy spółki przez komplementariusza i jego wystąpienia ze spółki stosuje się odpowiednio przepisy o spółce jawnej (art. 149 § 1 zd. 2 k.s.h.). Wypracowanie ogólnej koncepcji ułatwiającej stosowanie przepisów o spółce jaw-

nej i akcyjnej do spółki komandytowo-akcyjnej i usuwające sytuacje konfliktowe będzie miało za podstawę analizę struktury i zasad interpretacji normy odsyłającej z art. 126 § 1 k.s.h. oraz szczególnych norm odsyłających w art. 125, 127–150 k.s.h.

3. Metoda

3.1. Teza pierwsza

Część opracowania posługuje się przede wszystkim metodą prawno-porównawczą, która stanowi jego metodologiczną podstawę, i której wyniki pozwolą ocenić polską koncepcję legislacyjną spółki komandytowo-akcyjnej. Materiał porównawczy obejmuje przepisy niemieckiej, szwajcarskiej i polskiej regulacji spółki komandytowo-akcyjnej w zakresie statutu jej wspólników i organów. Niemiecka regulacja reprezentuje „niemiecko-francuski”, natomiast szwajcarska „szwajcarsko-włoski” model spółki komandytowo-akcyjnej.

W pierwszej części analizie poddane zostaną przepisy spółki komandytowo-akcyjnej w niemieckim ustawodawstwie, w drugiej – jej konstrukcja w prawie szwajcarskim. Kolejność ta nie jest przypadkowa. Polska regulacja spółki komandytowo-akcyjnej jest wzorowana głównie na prawie niemieckim, które – z tytułu przynależności Niemiec do Unii Europejskiej – jest w różnym zakresie dostosowane do wymagań dyrektyw Wspólnot Europejskich. W tym kontekście interesujące jest zagadnienie, w jakim zakresie polski model spółki komandytowo-akcyjnej nawiązuje do jej niemieckiej regulacji, która posiada w Niemczech wieloletnią tradycję i zaliczana jest powszechnie do modelu spółki komandytowo-akcyjnej eksponujące bardziej elementy spółki komandytowej.

Dla odmiany model szwajcarski spółki komandytowo-akcyjnej wykazuje dwie osobliwości. Pierwszą z nich jest brak stosowania europejskiego prawa spółek, norm wydawanych przez organy Unii Europejskiej w celu harmonizacji i ujednolicenia prawa spółek państw członkowskich⁸ – do szwajcarskiej regulacji spółki komandytowo-akcyjnej z racji braku przynależności Szwajcarii do Unii Europejskiej. Drugą osobliwością jest nadmierne akcentowanie elementów spółki akcyjnej w szwajcarskim modelu spół-

⁸ Zob. A. Szajkowski, *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 1995, s. 45 i n.

ki komandytowo-akcyjnej. To wszystko sprawia, że regulacja szwajcarska stanowi interesujący materiał porównawczy.

Po prezentacji regulacji spółki komandytowo-akcyjnej w Niemczech i Szwajcarii przedstawiona zostanie konstrukcja prawna spółki komandytowo-akcyjnej w Kodeksie spółek handlowych zakończona każdorazowo prawnoporównawczymi uwagami dotyczącymi istoty i charakteru prawnego spółki, przepisów regulujących materię, założycieli oraz współników i organów spółki komandytowo-akcyjnej w polskim, niemieckim i szwajcarskim modelu. Celem ostatniej części prawnoporównawczego opracowania będzie podsumowanie wyników przeprowadzonej analizy i uzasadnienie tezy o słuszności oparcia polskiej koncepcji legislacyjnej spółki komandytowo-akcyjnej na rozwiązaniach jej niemieckiego modelu.

Prezentacja przepisów o spółce komandytowo-akcyjnej w Kodeksie spółek handlowych nie ograniczy się jedynie do ich deskryptywnego opisu. Istotną część niniejszej prezentacji stanowi krytyka i dyskusja wybranych zagadnień dotyczących regulacji spółki komandytowo-akcyjnej w jej polskim modelu. Krytyka ta będzie prowadzona w odniesieniu do przepisów, zasad i wartościowań Kodeksu spółek handlowych, a następnie weryfikowana, wedle możliwości, zgodnie z rezultatami analizy prawnoporównawczej⁹. W szczególności chodzi tu również o wyjaśnienie najbardziej niejasnych i kontrowersyjnych kwestii pojawiających się na tle regulacji spółki komandytowo-akcyjnej w Kodeksie spółek handlowych.

Należy również zwrócić uwagę na fakt, że struktura prawnoporównawcza opracowania dobrana jest w taki sposób, aby umożliwić jednocześnie dyskusję tych kontrowersyjnych zagadnień związanych z regulacją spółki komandytowo-akcyjnej w Kodeksie spółek handlowych, które nie były do tej pory analizowane w doktrynie i literaturze prawnoporównawczej. Chodzi tu przykładowo o kwestie dotyczące sprawowania funkcji komplementariusza przez prywatną i publiczną osobę prawną, zagadnienie dopuszczalności tzw. „antycypowanej zgody” komplementariuszy na uchwały walnego zgromadzenia, które dyskutowane są w szczególności w piśmiennictwie niemieckim, czy też pytania związane z zakresem autonomii statutowej w kształtowaniu postanowień umowy spółki.

Drugą metodą stosowaną w tej części opracowania jest metoda historyczna, która pozwala prześledzić ewolucję rozwoju spółki komandytowo-

⁹ Porównanie zawiera też krytyczne uwagi w odniesieniu do niemieckiego i szwajcarskiego modelu spółki komandytowo-akcyjnej.

akcyjnej w Polsce na przestrzeni ostatnich dwóch stuleci. Wprawdzie *Kodeks handlowy* z 1934 r. nie regulował tej formy prawnej spółki, nie wolno jednak zapominać o fakcie, że do 1934 r. obowiązywał na terenie Polski francuski kodeks handlowy *Code de commerce* z 1807 r., który zawierał przepisy odnoszące się do spółki komandytowo-akcyjnej. Ponadto prawu polskiemu w okresie międzywojennym znana była forma organizacyjno-prawna działalności gospodarczej w formie spółki komandytowo-akcyjnej.

Wspomnieć należy, że spółkę komandytowo-akcyjną wymieniało rozporządzenie Rady Ministrów z 20 grudnia 1928 r. W sprawie dopuszczenia zagranicznych spółek akcyjnych i komandytowo-akcyjnych do działalności na obszarze Rzeczypospolitej¹⁰. Spółka komandytowo-akcyjna została wprowadzona do polskiego porządku prawnego, w drodze uchwały – Kodeks spółek handlowych – w styczniu 2001 r. i stanowi efekt czteroletniej pracy Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, która od 16 lutego 1997 r. przygotowywała gruntowną reformę prawa spółek handlowych.

Analiza procesu tworzenia regulacji spółki komandytowo-akcyjnej jest też ciekawym materiałem badawczym, bez znajomości którego nie jest możliwa należyta ocena obecnie obowiązującego modelu spółki komandytowo-akcyjnej w Kodeksie spółek handlowych. Prześledzenie procesu regulacji spółki komandytowo-akcyjnej w Polsce w aspekcie historycznym ułatwi też zrozumienie przyczyn braku akceptacji tej spółki wśród polskich przedsiębiorców, a także może przyczynić się do lepszego zrozumienia jej obecnych regulacji.

3.2. Teza druga

Ustawodawca polski zdefiniował pozycję spółki komandytowo-akcyjnej posługując się licznymi odesłaniami do przepisów o spółce jawnej i do przepisów o spółce akcyjnej. W związku z tym powstają trzy zasadnicze kwestie, które powinny zostać rozstrzygnięte w ramach interpretacji normy odsyłającej z art. 126 § 1 k.s.h. i in. (autonomicznych) norm odsyłających w art. 125, 126 § 2, 127–150 k.s.h. Problemy te związane są z **uporządkowaniem, ujednoliceniem i rozgraniczeniem** przepisów o spółce jawnej i przepisów o spółce akcyjnej stosowanych do spółki komandytowo-akcyjnej oraz zasad obowiązujących w spółce komandytowo-akcyjnej. W **ogólnej**

¹⁰ Dz. U. z 1928 r. Nr 102.

części zostaną wypracowane podstawy ogólnej koncepcji stosowania tych norm, która również uwzględniła wariant porządkujący, ujednolicający i rozgraniczający (**ogólna koncepcja**). Opracowanie ogólnej koncepcji będzie oparte na metodzie dedukcji. Chodzi tutaj o wypracowanie na bazie art. 126 § 1 k.s.h. ogólnej struktury odesłań w połączeniu z wykładnią tego przepisu, którą będzie można zastosować do innych odesłań. Przed odpowiedzią na pytanie, czy do konkretnej sprawy będą miały zastosowanie przepisy czy zasady dotyczące spółki jawnej czy też akcyjnej, koniecznym jest dokładne zdefiniowanie porządku, w ramach którego nastąpi badanie regulacji i odniesień w art. 126 § 1 k.s.h. i pozostałych przepisach o spółce komandytowo-akcyjnej (**schemat badania**). Po zdefiniowaniu ogólnej koncepcji i schematu badania możliwe będzie zademonstrowanie obszarów konfliktowych w relacji pomiędzy prawem spółki jawnej i akcyjnej. W **szczegółnej części** nastąpi – na wybranych przykładach – rozwiązanie najbardziej kontrowersyjnych problemów mających swoje źródło w hybrydальной strukturze spółki komandytowo-akcyjnej przy pomocy wypracowanej techniki interpretacyjnej.

Rozdział 2

Modele regulacji spółki komandytowo-akcyjnej

W literaturze prawnoporównawczej wymienia się z reguły dwa rodzaje modelu spółki komandytowo-akcyjnej. Pierwszym z nich jest model francusko-niemiecki, drugim – model szwajcarsko-włoski¹. Do krajów regulujących spółkę komandytowo-akcyjną – według modelu niemiecko-francuskiego, zalicza się m.in.: Belgię, Luksemburg, Holandię, Austrię, Portugalię, Norwegię i Danię², zaś Wielką Brytanię³, Hiszpanię, Rumunię i Bułgarię – do krajów hołdujących mode-

¹ Por. R. Sethe, *Die personalistische Kapitalgesellschaft mit Börsenzugang*, s. 295 i n., 365 i n., O. Lipińska, *Spółka komandytowo-akcyjna*, Kraków 2001, s. 17.

² R. Sethe, *Die personalistische Kapitalgesellschaft mit Börsenzugang*, s. 295.

³ Spółka komandytowo-akcyjna w prawie brytyjskim (*company limited by shares*) jest odmianą spółki kapitałowej z ograniczoną odpowiedzialnością jej wspólników, o podzielonym na akcje o kapitale zakładowym i odpowiedzialnymi bez ograniczeń dyrektorami, a nie samodzielną formą prawną. W odróżnieniu od modeli i wzorców spółki komandytowo-akcyjnej w krajach kontynentu europejskiego model brytyjski tej spółki nie rozwinął się na podstawie prawa spółek osobowych, aby wypełnić istniejącą lukę pomiędzy spółkami osobowymi i kapitałowymi. Dlatego też w przypadku *company limited by shares* z osobiście odpowiedzialnymi dyrektorami nie było możliwości odesłania do przepisów o spółkach osobowych. Pomimo to część przedstawicieli doktryny jest zdania, że spółka ta jest jak najbardziej porównywalna z modelem francuskim *société en commandite par actions* i z niemieckim modelem *Kommanditgesellschaft auf Aktien* [(...) the company would be in a position comparable, at least speaking generally, to the French *société en commandite par actions* and the German *Kommandit-Gesellschaft auf Aktien* (F. B. Palmer, *Company Law*, 25th ed. Vol. 1, London, Edinburgh 1992, s. 972). Takiego samego zdania są również R. Costi, *Lazionista accomandatario*, Padova 1969, s. 72 i n. L. C. B. Gower, *Principles of Modern Company Law*, 5th ed., London 1992, s. 266, ponadto Ch. Reinhardt, *Die Kommanditgesellschaft im schweizerischen Gesellschaftsrecht*, Zürich 1971, s. 80; T. Włudyka [w:] L. J. Smith, C. de Cussy, Ch. Taylor, T. Włudyka, *Prawo spółek w Republice Federalnej Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji i Włoszech*, Kraków 2000, s. 257); odmienne stano-

lowi szwajcarsko-włoskiemu⁴. Obok tych dwóch podstawowych modeli wymienia się też w piśmiennictwie trzeci model spółki komandytowo-akcyjnej, który występował przede wszystkim w ustawodawstwach dziewiętnastowiecznych, a w szczególności w Kodeksie handlowym Królestwa Włoch z 1882 r.

Kodyfikacja ta uznawała spółkę komandytowo-akcyjną za spółkę osobową, a konkretnie podtyp spółki komandytowej⁵. Ten ostatni model, posiadający z dzisiejszego punktu widzenia jedynie wartość historyczną, wzorował się w dużej mierze na francuskim modelu spółki komandytowo-akcyjnej w *Code de commerce* z 1807 r.⁶

1. Model francusko-niemiecki

Pierwszym kryterium decydującym o przynależności danej regulacji prawnej spółki komandytowo-akcyjnej do modelu francusko-niemieckiego lub też do modelu szwajcarsko-włoskiego jest treść i zakres przepisów odsyłających. Żaden bowiem system prawny nie reguluje spółki komandytowo-akcyjnej w sposób autonomiczny⁷. Elementy spółki komandytowej są bardziej akcentowane w jej niemieckim i francuskim wzorcu niż w systemie szwajcarskim czy włoskim.

W kwestiach nieuregulowanych ustawodawca odsyła nie tylko do przepisów o spółce komandytowej, lecz także do przepisów o spółce akcyjnej (art. L. 226-1 zd. 3 francuskiego *Code de Commerce* i § 278 ust. 2 i 3 niemieckiego *Aktiengesetz*). W prawie francuskim przepisy autonomiczne o spółce komandytowo-akcyjnej dotyczą regulacji zarządzania spółką i jej reprezentacji (art. L. 226-1 – art. 226-14 *Code de Commerce*). Rozgraniczenie

wisko prezentuje R. Sethe, *Die personalistische Kapitalgesellschaft mit Börsenzugang*, s. 373. Również K. Kruczałak neguje występowanie formy spółki komandytowo-akcyjnej w prawie angielskim, zob. K. Kruczałak, *Prawo handlowe. Zarys wykładu*, Warszawa 2001, s. 148. Podobnie także A. Calus, *Prawo cywilne i handlowe państw obcych*, Warszawa 1985, s. 55] (zob. szerzej też R. Lewandowski, *Spółka komandytowo-akcyjna w prawie brytyjskim na tle prawoporównawczym*, PS 2005).

⁴ R. Sethe, *Die personalistische Kapitalgesellschaft mit Börsenzugang*, s. 365; A. Szumański [w:] S. Sołtyński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Tom I. Komentarz do artykułów 1–150*, Warszawa 2001 (dalej skrót: *Komentarz*, t. I.), s. 626.

⁵ M. Bieniak, *Spółka komandytowo-akcyjna w kodeksie spółek handlowych na tle regulacji włoskiego kodeksu cywilnego*, PPH 2000, Nr 12, s. 21.

⁶ Zob. rozdz. 5., pkt 1.2.1.

⁷ A. Szumański, *Spółka komandytowo-akcyjna*, PPH 1998, Nr 4, s. 17.

stosowania przepisów o spółce komandytowej czy o spółce komandytowo-akcyjnej polega tutaj na wyłączeniu stosowania określonych przepisów o spółce akcyjnej (art. L. 225-17 – art. 225-93 *Code de Commerce*) lub ograniczenie zastosowania przepisów o spółce akcyjnej (np. art. L. 22-2 zd. 1, art. 22-12 *Code de Commerce*).

W przypadku niemieckiej konstrukcji spółki komandytowo-akcyjnej podstawowe znaczenie ma przepis § 278 ust. 2 i 3 *Aktiengesetz*, który stanowi, że do stosunku prawnego komplementariuszy między sobą i wobec wszystkich akcjonariuszy – jak również wobec osób trzecich – należy stosować przepisy o spółce komandytowej. W pozostałych sprawach nieuregulowanych w przepisach o spółce komandytowo-akcyjnej *Aktiengesetz* odsyła do przepisów o spółce akcyjnej⁸.

Drugim elementem charakterystycznym dla modelu francusko-niemieckiego jest status komplementariuszy, a więc współników odpowiedzialnych za prowadzenie spraw i reprezentację spółki. Model francusko-niemiecki nie ustanawia wymogu posiadania przez komplementariusza statusu akcjonariusza i dopuszcza jedynie możliwość łączenia statusu komplementariusza i akcjonariusza. W literaturze przedmiotu podnosi się też, że kolejnym kryterium przynależności do jednego z dwóch modeli regulacji spółki komandytowo-akcyjnej jest kwalifikacja spółki komandytowo-akcyjnej do grupy spółek kapitałowych i osobowych, co wiąże się też z posiadaniem lub brakiem posiadania przez ten typ spółki osobowości prawnej⁹.

Regulacje spółki komandytowo-akcyjnej należące do modelu francusko-niemieckiego są z reguły spółkami kapitałowymi posiadającymi osobowość prawną. To kryterium może posiadać jedynie charakter wstępnego indykatora, ponieważ w przypadku hiszpańskiej regulacji prawnej należącej do modelu szwajcarsko-włoskiego nie jest jednoznacznie rozstrzygnięte w doktrynie, czy spółka ta jest spółką osobową, czy też kapitałową¹⁰.

⁸ A. Kidyba, *Spółka komandytowo-akcyjna w Niemczech i w projekcie prawa spółek handlowych*, PPH 2000, Nr 3, s. 2.

⁹ Zob. O. Lipińska, *Spółka komandytowo-akcyjna*, s. 18 i n.

¹⁰ Za przyznaniem tej spółce statusu spółki osobowej J. Cremades, *Gesellschaftsrecht in Spanien*, München 1992, s. 23, O. Lipińska, *Spółka komandytowo-akcyjna*, s. 19; A. Szumański [w:] S. Soltyński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Komentarz*, t. I, s. 628. Za jej kapitałowym charakterem opowiada się m.in. K. B. Fischer/ A. K. Fischer, *Spanisches Handelsund Wirtschaftsrecht*, 2. Aufl., Heidelberg 1995, s. 99 i n.

Na gruncie niemieckiego prawa przepis § 278 ust. 1 AktG przesądza jednoznacznie o osobowości prawnej spółki komandytowo-akcyjnej.

O kapitałowym charakterze spółki komandytowo-akcyjnej rozstrzyga natomiast przepis § 3 ust. 1 pkt. 3 *Umwandlungsgesetz*¹¹, według którego spółkami kapitałowymi są: spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna i spółka komandytowo-akcyjna¹². Spółka komandytowo-akcyjna posiada kapitałowy charakter i osobowość prawną także w modelu francuskim¹³.

2. Model szwajcarsko-włoski

Szwajcarski i włoski model spółki komandytowo-akcyjnej odsyła w kwestiach nieuregulowanych w zasadzie do przepisów o spółce akcyjnej, co sprowadza się do tego, że spółka komandytowo-akcyjna staje się odmianą spółki akcyjnej¹⁴. Elementy spółki akcyjnej dominują więc w tych systemach. Szwajcarska spółka komandytowo-akcyjna uregulowana jest w art. 764–771 OR w rozdziale odnoszącym się do regulacji spółki akcyjnej. Spółka ta jest spółką kapitałową posiadającą osobowość prawną¹⁵.

Do spółki komandytowo-akcyjnej mają z reguły zastosowanie przepisy o spółce akcyjnej, o ile przepisy o spółce komandytowo-akcyjnej nie zawierają odrębnych regulacji (art. 764 ust. 2 OR). Szwajcarskie prawo posługuje się zatem techniką odesłań. Na gruncie obecnie obowiązującego *Obligationenrecht* spółka komandytowo-akcyjna przedstawia odmianę spółki akcyjnej, z tą różnicą, że wspólnicy tej spółki w zakresie ich osobistej odpowiedzialności za zobowiązania spółki przyjmują pozycję odpowiadającą

¹¹ *Umwandlungsgesetz* z 28 października 1998 (BGBl., i s. 3210 z późn. zm.).

¹² Zob. też § 1 ust. 1 pkt 1 *Körperschaftssteuergesetz* z 15 października 2002 r. (BGBl. i 02, r. 4144). Błędnie natomiast K. Zalega i B. Zajac, którzy kwalifikują spółkę komandytowo-akcyjną w Niemczech jako spółkę osobową (zob. K. Zalega, B. Zajac, *Spółka komandytowo-akcyjna*, r. 33).

¹³ Por. C. Podsiadlik, *Spółka komandytowo-akcyjna w prawie francuskim w aspekcie projektowanych zmian kodeksu handlowego*, PS 1998, Nr 7–8, s. 46.

¹⁴ A. Szumański [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, A. Szwaja, *Komentarz*, t. I, s. 626; Ch. Reinhardt, *Die Kommanditaktiengesellschaft im schweizerischen Gesellschaftsrecht* (dalej w skrócie: *Die Kommanditaktiengesellschaft*), Zürich 1971, s. 29; B. Eilentrop, *Kommanditaktiengesellschaft*, *Schweizer Schriften zum Handels- und Wirtschaftsrecht*, Bd. 112 (dalej w skrócie: *Die Kommanditaktiengesellschaft*, Zürich 1988., s. 174 i n.

¹⁵ Ch. Reinhardt, *Die Kommanditaktiengesellschaft*, s. 30 i n.

pozycji wspólników tzw. spółki kolektywnej¹⁶. Poprzez ten szczególnie rodzaj odesłania do przepisów o spółce kolektywnej, spółka komandytowo-akcyjna zawiera również element spółki osobowej¹⁷.

Również włoski ustawodawca nie zapewnił całkowicie autonomii regulacji spółce komandytowo-akcyjnej w art. 2462–2471 *Codice Civile* i w przypisach odsyłających zbliżył ją do wzoru spółki kapitałowej, czego wyrazem jest przepis art. 2464 *Codice Civile*, który stanowi, że do spółki komandytowo-akcyjnej stosuje się normy dotyczące spółki akcyjnej, w zakresie, w jakim pozostają w zgodzie z poniższymi przepisami¹⁸. Ustawowa regulacja nie rozstrzyga natomiast jednoznacznie, czy i w jakim zakresie można stosować przepisy o spółce komandytowej. Część przedstawicieli doktryny nie dopuszcza odsyłania do przepisów o spółce komandytowej, argumentując, że takie odesłanie jest przestarzałe¹⁹. Pozostali autorzy powołując się na historyczne pochodzenie konstrukcji spółki komandytowo-akcyjnej jako odmiany spółki komandytowej opowiadają się za możliwością stosowania prawa spółek osobowych²⁰.

Model przyjęty przez szwajcarskiego i włoskiego ustawodawcę charakteryzuje się tym, iż w spółce komandytowo-akcyjnej komplementariusze muszą być akcjonariuszami spółki²¹. Odzwierciedleniem tego wymogu

¹⁶ Niem.: *Kollektivgesellschaft*; w tym miejscu istnieje różnica w stosunku do niemieckiego modelu spółki komandytowo-akcyjnej, który w zakresie odpowiedzialności wspólników strategicznych (komplementariuszy) w stosunku do osób trzecich odsyła do przepisów o spółce komandytowej. Podobieństwo istnieje natomiast do Kodeksu spółek handlowych, odsyłając w tym punkcie do przepisów o spółce jawnej.

¹⁷ Co do zasady, szwajcarska typologia spółek wyróżnia trzy rodzaje form korporacyjnych: spółki osobowe, spółki kapitałowe i spółki leżące na pograniczu spółek osobowych i kapitałowych, tzn. zawierających elementy obydwu z nich. Do spółek osobowych należą m.in. tzw. „spółka zwykła” (*einfache Gesellschaft*), spółka kolektywna (*Kollektivgesellschaft*) i spółka komandytowa (*Kommanditgesellschaft*). Spółka kolektywna jest spółką odpowiadającą spółce jawnej na gruncie Kodeksu spółek handlowych i spółce jawnej (*offene Handelsgesellschaft*) w prawie niemieckim. Do spółki kapitałowej należy spółka akcyjna (*Aktiengesellschaft*). Wreszcie formami mieszanymi są: spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka komandytowo-akcyjna.

¹⁸ Zob. też J. Bieniak, M. Bieniak, *Spółka komandytowo-akcyjna*, s. 11.

¹⁹ G. Cian, A. Trabucchi, *Commentario breve al. Codice civile*, 3. wyd., Padova 1988, art. 2464, Nb. II.

²⁰ F. Galgano, *La società in accomandita per azioni* [w:] *Trattato di diritto commerciale e di diritto pubblico dell'economia*, vol. 8 (wyd. F. Galgano), Padova 1985, s. 8, 12 i n.

²¹ A. Szumański [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowi, A. Szumański, J. Szwaja, *Komentarz*, t. I, s. 626; J. Bieniak, M. Bieniak, *Spółka komandytowo-akcyjna*, s. 11.

w prawie szwajcarskim jest przepis art. 707 ust. 1 w zw. z art. 764 ust. 2 OR²², natomiast w prawie włoskim art. 2462 ust. 2 *Codice Civile*²³.

Spółki komandytowo-akcyjne z kręgu modelu szwajcarsko-włoskiego są spółkami kapitałowymi posiadającymi osobowość prawną²⁴. Kapitałowy charakter spółki komandytowo-akcyjnej we włoskim prawie wynika z traktowania tej formy prawnej jako modyfikacji spółki akcyjnej²⁵, co potwierdza sama systematyka, gdyż regulacja ta następuje zaraz po przepisach o spółce akcyjnej. Podobna sytuacja ma miejsce również w prawie szwajcarskim²⁶, w którym spółka komandytowo-akcyjna stanowi w istocie odmianę spółki akcyjnej i umieszczona jest bezpośrednio po regulacji spółki akcyjnej.

3. Polska koncepcja spółki komandytowo-akcyjnej

Spółka komandytowo-akcyjna została wprowadzona do polskiego porządku prawnego ustawą z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych. Norma odsyłająca art. 126 § 1 k.s.h. stanowi, że w zakresie stosunku prawnego komplementariuszy zarówno między sobą, wobec wszystkich akcjonariuszy, jak i wobec osób trzecich, a także do wkładów komplementariuszy mają obecnie zastosowanie przepisy o spółce jawnej, a wcześniej o spółce komandytowej²⁷. W pozostałych sprawach stosuje się przepisy o spółce akcyjnej. W obu powołanych wyżej przypadkach pierwszeństwo posiadają autonomiczne przepisy o spółce komandytowo-akcyjnej. Projekt Kodeksu spółek handlowych opowiedział się za konstrukcją tej spółki jako bardziej komandytowej niż akcyjnej, nawiązując w dużym stopniu do rozwiązania niemieckiego zawartego w § 278 ust. 2 i 3 AktG²⁸.

W założeniach autorów projektu model spółki komandytowo-akcyjnej ukształtowany został przede wszystkim z myślą o ochronie przedsiębiorców, którzy zamierzają dokapitalizować (przez emisję akcji) swoje przed-

²² Zob. też R. Sethe, *Die personalistische Kapitalgesellschaft mit Börsenzugang*, s. 380.

²³ J. Bieniał, M. Bieniał, *Spółka komandytowo-akcyjna*, s. 11; M. Bieniał, *Spółka komandytowo-akcyjna w kodeksie spółek handlowych na tle regulacji włoskiego kodeksu cywilnego*, PPH 2000, Nr 12, s. 22.

²⁴ Wyjątek od tej zasady stanowi hiszpańska regulacja.

²⁵ F. Ferrara, F. Corsi, *Gli impenditori e le società*, 8. wyd., Milano 1992, s. 781.

²⁶ Ch. Reinhardt, *Kommanditaktiengesellschaft*, s. 30 i n.

²⁷ Zob. rozdz. 5., pkt 7.

²⁸ A. Szumański [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowi, A. Szumański, J. Szwaja, *Komentarz*, t. I, s. 628.

siębiorstwo, posiadające z reguły ugruntowaną pozycję na rynku, nie chcąc równocześnie narażać się na niebezpieczeństwo wrogiego przejęcia. Powyższy cel nie mógł być osiągnięty w ramach spółki komandytowej, która *suo nomine* nie ma prawa do emitowania akcji. Przyjęcie z kolei formuły spółki akcyjnej (zwłaszcza przy akcjach na okaziciela) stwarzałoby znaczne ryzyko utraty wypracowanego przez lata własnego przedsiębiorstwa poprzez wrogie przejęcie.

Tym samym konieczne stało się powołanie nowego typu spółki, która ma szansę upowszechnienia się wśród polskich przedsiębiorców prywatnych, stojących wobec znacznie silniejszej konkurencji z zagranicy. Argumentowano, że zjawisko to zyska na znaczeniu i może stać się masowe z chwilą wejścia Polski do Unii Europejskiej jako alternatywa łączenia się spółek polskich ze spółkami o kapitale zagranicznym²⁹.

Projekt nadawał spółce komandytowo-akcyjnej charakter spółki osobowej. Uzasadniano to przekonaniem, że odpowiada to lepiej założonym wyżej celom³⁰. Kodeks spółek handlowych uregulował więc tę spółkę jako spółkę osobową (art. 4 § 1 pkt 1 k.s.h.), która oprócz charakteru kapitałowego nie posiadała również osobowości prawnej³¹. Brak przymiotu spółki kapitałowej – a przez to brak osobowości prawnej spółki komandytowo-akcyjnej – sprawia, że nie jest ona podatnikiem podatku dochodowego od osób prawnych.

Wynikało to przede wszystkim z konieczności ochrony komplementariusza – osoby fizycznej, która *de facto* jest najważniejszym współnikiem, od którego zależy byt spółki – przed podwójnym opodatkowaniem, które występuje w przypadku współników spółek kapitałowych³². Dochody współnika spółki kapitałowej są bowiem opodatkowane podatkiem dochodowym od osób prawnych, a następnie podatkiem dochodowym od osób fizycznych.

W odróżnieniu od spółki komandytowej, spółka komandytowo-akcyjna wykazywała według autorów projektu szereg różnic, które przesądzały o jej odrębności typologicznej. Należały do nich:

²⁹ Pierwsza wersja *Uzasadnienia projektu ustawy – Prawo spółek handlowych* (wersja ta znajduje się w archiwum Ministerstwa Sprawiedliwości), s. 13.

³⁰ *Ibidem*, s. 13

³¹ A. Szumański [w:] S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Komentarz*, t. I, s. 630.

³² Tenże, s. 630 oraz R. Piórczak, *Opodatkowanie dochodów współników spółki komandytowo-akcyjnej*, MoPod 2004, Nr 1, s. 26.

- 1) prawo do emitowania przez spółkę akcji, które są obejmowane przez wspólników posiadających status komandytariusza (akcjonariusza); nie wykluczało to możliwości objęcia akcji spółki też przez komplementariuszy;
- 2) umowa spółki nazywa się statutem, sporządzonym w formie aktu notarialnego, który muszą podpisać wszyscy komplementariusze;
- 3) spółka komandytowo-akcyjna posiada swoje organy takie jak zarząd³³, radę nadzorczą oraz walne zgromadzenie o kompetencjach zbliżonych do ich odpowiedników w spółce kapitałowej. Zarząd tworzą wyłącznie komplementariusze nie wyłączeni od prowadzenia spraw spółki. Rada nadzorcza jest organem obligatoryjnym w spółkach, w których liczba akcjonariuszy przekracza dwadzieścia pięć osób. W jej skład nie mogą wchodzić komplementariusze.

Ponadto Kodeks spółek handlowych wyraźnie dopuszcza możliwość łączenia statusu komplementariusza i akcjonariusza, czego wyrazem jest przepis art. 132 § 1 k.s.h. Wynika z tego, że komplementariusz może również nabyć akcje spółki, stając się w ten sposób równocześnie jej akcjonariuszem.

Podsumowując należy stwierdzić, że według Kodeksu spółek handlowych spółka komandytowo-akcyjna – w jej ogólnym zarysie – jest spółką osobową bez osobowości prawnej stanowiącą hybrydę spółki jawnej (wcześniej komandytowej) i spółki akcyjnej, w której komplementariusz może wносить dobrowolnie wkłady na kapitał zakładowy, stając się jednocześnie jej akcjonariuszem.

³³ W dalszych pracach komisji zrezygnowano z organu zarządu w spółce komandytowo-akcyjnej.

Rozdział 3

Niemiecki model spółki komandytowo-akcyjnej

1. Natura prawna spółki komandytowo-akcyjnej

W prawie niemieckim do określenia spółki komandytowo-akcyjnej używane jest pojęcie *Kommanditgesellschaft auf Aktien*. Do wspólników spółki komandytowo-akcyjnej należą dwie grupy osób: co najmniej jeden wspólnik odpowiedzialny bez ograniczenia¹ i tzw. akcjonariusze – komandytowi² uczestniczący w podzielonym na akcje kapitale zakładowym. Ci ostatni odpowiadają akcjonariuszom w polskiej spółce komandytowo-akcyjnej³.

Komplementariusze jako wspólnicy odpowiedzialni bez ograniczenia odpowiadają osobiście za zobowiązania spółki, zaś akcjonariusze (akcjonariusze – komandytariuszowi) ponoszą ryzyko strat do wysokości swoich wkładów. Ta dualna struktura spółki komandytowo-akcyjnej jest bezpośrednio wyrażona w § 278 i n. AktG⁴. Zgodnie z przepisami *Aktiengesetz*, spółka komandytowo-akcyjna jest wyposażona w osobowość prawną. Ponadto niemiecka *Kommanditgesellschaft auf Aktien* jest spółką kapitałową.

¹ Niem.: *Persönlich haftender Gesellschafter*. Do oznaczenia tych wspólników będzie w dalszej części pracy używane pojęcie: komplementariusz.

² Niem.: *Kommanditaktionäre*.

³ W dalszej części pracy dla ich określenia tej grupy będzie używane pojęcie akcjonariuszy.

⁴ M. Schlitt, *Die Satzung der Kommanditgesellschaft auf Aktien*, München 1999, s. 5.

2. Przepisy regulujące spółkę komandytowo-akcyjną

Instytucja spółki komandytowo-akcyjnej jest przedmiotem regulacji § 278–290 AktG (*Ustawa o spółce akcyjnej*) dokładnie w 13 przepisach. Spółka komandytowo-akcyjna jest spółką kapitałową i posiada osobowość prawną. Jej kapitałowy charakter wynika z § 3 ust. 1 Nr 2 *Umwandlungsgesetz* z 28 października 1994 r.⁵

Odzwierciedleniem natury prawnej spółki komandytowo-akcyjnej jest przepis § 278 ust. 2 i 3 AktG. Stanowi on, że stosunki prawne pomiędzy osobiście odpowiedzialnymi wspólnikami, jak również wobec wszystkich akcjonariuszy i osób trzecich, tzn. uprawnienia osobiście odpowiedzialnych wspólników do prowadzenia spraw spółki i jej reprezentacji, podlegają przepisom Kodeksu handlowego o spółce komandytowej (ust. 2), natomiast w pozostałym zakresie mają do spółki komandytowo-akcyjnej odpowiednio zastosowanie przepisy *Księgi ósmej o spółce akcyjnej*, o ile nic innego nie wynika z przepisów autonomicznych lub w przypadku braku zarządu (ust. 3).

W niemieckim piśmiennictwie kontrowersyjne jest zagadnienie, czy spółka komandytowo-akcyjna jest odmianą spółki akcyjnej, formą mieszaną spółki komandytowej i akcyjnej, czy też tzw. formą spółki *sui generis*. Część autorów jest zdania, że spółka komandytowo-akcyjna jest podtypem spółki akcyjnej, ponieważ elementy spółki akcyjnej są w niej najbardziej eksponowane⁶. Inni przedstawiciele doktryny są zdania, że model tej spółki przedstawia niezależną regulację⁷. Znowu inna część piśmiennictwa traktuje regulację spółki komandytowo-akcyjnej w § 278–290 AktG jako formę mieszaną spółki komandytowej i spółki akcyjnej⁸. W tym ostatnim przypadku większość autorów skłania się bardziej do kwalifikowania spółki

⁵ Przepis ten stanowi, że spółkami kapitałowymi są: spółka akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka komandytowo-akcyjna.

⁶ F. Joens, *Die persönlich haftenden Gesellschafter der Kommanditgesellschaft auf Aktien*, Hamburg 1962, s. 31; W. Gail, *Auswirkungen des Aktiengesetzes 1965 auf die Kommanditgesellschaft auf Aktien*, WPg 1966, s. 425.

⁷ R. Fischer, *Die Aktiengesellschaft* [w:] *Handbuch des gesamten Handelsrechts*, Leipzig 1914, s. 425 i n.

⁸ H. D. Assmann, R. Sethe, *AktG Grosskomm*, § 278 Rn. 9; G. Grass, *Die Besteuerung der Kommanditgesellschaft auf Aktien*, München 1969, s. 9; B. Eilentrope, *Die Kommanditaktiengesellschaft*, s. 174; J. Semler, J. Perlitt [w:] *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*, München 1999 i n., (dalej skrót: *Münch Komm AktG*), vor § 278, Rn. 29.

komandytowo-akcyjnej jako spółki z większą domieszką elementów spółki komandytowej niż spółki akcyjnej. Wreszcie niemiecka judykatura traktuje spółkę komandytowo-akcyjną jako samodzielną formę prawną, a nie jako odmianę spółki akcyjnej⁹.

3. Założyciele spółki komandytowo-akcyjnej

Przepisy dotyczące tworzenia spółki komandytowo-akcyjnej podlegają przede wszystkim autonomicznym regulacjom o spółce komandytowo-akcyjnej w § 280–282 AktG. Ponadto mają tu również w pozostałym zakresie zastosowanie przepisy o spółce akcyjnej § 278 ust. 3, 23 i n. AktG.

3.1. Status założycieli

Założycielem spółki jest osoba, która zatwierdza statut spółki¹⁰. Zgodnie z § 280 ust. 2 AktG, konieczny jest w tym przypadku udział wszystkich komplementariuszy i akcjonariuszy, którzy traktowani są jako założyciele spółki. Ponadto § 280 ust. 1 zd. 1 AktG stanowi, że statut spółki komandytowo-akcyjnej musi zostać sporządzony przez co najmniej pięć osób w formie aktu notarialnego¹¹. Uznaje się, że założyciele spółki komandytowo-akcyjnej mogą być reprezentowani przez pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego w trakcie zatwierdzania statutu spółki, ponieważ ustawa nie wymaga osobistego stawiennictwa¹². Pełnomocnictwo musi być jednak sporządzone w formie aktu notarialnego, a przedstawiciele ustawowi są zobligowani do przedstawienia dokumentu o ich uprawnieniu do reprezentacji¹³.

⁹ BGHZ 134, s. 398.

¹⁰ Pod pojęciem „zatwierdzenie” statutu spółki komandytowo-akcyjnej należy rozumieć złożenie podpisów pod umową spółki sporządzoną w formie aktu notarialnego.

¹¹ W przypadku przepisu art. 285 ust. 1 zd. 1 AktG chodzi o przepis bezwzględnie obowiązujący, co potwierdza jego literalne brzmienie. Błędnie interpretuje ten przepis H. Urbańczyk, stwierdzając, że statut spółki komandytowo-akcyjnej może zostać sporządzony przez co najmniej pięć osób (podkreślenie od autora) (zob. H. Urbańczyk [w:] J. A. Strzępka, E. Zielińska, W. Popiołek, P. Piniór, H. Urbańczyk, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, 2. wyd., Warszawa 2003, s. 280).

¹² H. D. Assman/ R. Sethe [w:] *Grosskomm AktG*, § 280 Rn. 9.

¹³ V. Röhricht [w:] *Grosskomm AktG*, § 23 Rn. 61 i n.

3.2. Podmiotowość prawna założycieli

3.2.1. Akcjonariusze

Funkcję akcjonariusza mogą przejąć w fazie tworzenia spółki komandytowo-akcyjnej osoby fizyczne¹⁴, spółki osobowe i spółki kapitałowe (również) w organizacji¹⁵. Ponadto akcjonariuszami mogą być: spółka cywilna¹⁶, wspólnota majątkowa¹⁷ i stowarzyszenia nieposiadające osobowości prawnej¹⁸. Bez znaczenia jest przy tym legitymowanie się zdolnością do podejmowania czynności prawnych. W przypadku osób, u których zdolność ta jest ograniczona – lub które nie posiadają takiej zdolności – konieczne jest według niemieckiego prawa reprezentowanie takich osób przez ustawowego przedstawiciela, jak również zgoda sądu opiekuńczego¹⁹.

3.2.2. Komplementariusze

3.2.2.1. Zdolność do podejmowania czynności prawnych

Kwestią dyskusyjną w doktrynie jest pytanie, czy komplementariusz musi posiadać pełną zdolność do podejmowania czynności prawnych. Zdecydowanie większa część niemieckiego piśmiennictwa stoi na stanowisku, że wymóg ten powinien być spełniony jedynie wówczas, jeżeli komplementariusz wykonuje funkcję w charakterze organu spółki²⁰.

Inni autorzy są zdania, że komplementariusz powinien posiadać pełną zdolność do podejmowania czynności prawnych również wtedy, gdy nie

¹⁴ K. Heider [w:] *Münch Komm AktG*, § 2 Rn. 9.

¹⁵ T. Bürgers, C. Schütz [w:] *Kommanditgesellschaft auf Aktien. Handbuch*, München 2004, s. 38.

¹⁶ K. Heider [w:] *Münch Komm AktG*, § 2 Rn. 16.

¹⁷ U. Hüffer [w:] *Aktiengesetz. Kommentar*, 5. Aufl (dalej w skrócie: AktG), § 2 Rn. 11; O. C. Brändel [w:] *Grosskomm AktG*, § 2 Rn. 29.

¹⁸ M. Hoffman-Becking [w:] *Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts*, Bd. 4 Aktiengesellschaft, München 1999 (dalej w skrócie: *Münch Hdb AG*), § 3 Rn. 4.

¹⁹ O. C. Brändel [w:] *Grosskomm AktG*, § 2 Rn. 16.

²⁰ R. Godin, H. Wilhelmi, *Gesetz über Aktiengesellschaften und Kommanditgesellschaften auf Aktien*, 4. Aufl., Berlin, New York 1971, § 280 Rdn. 3; R. Dreisow, *Die Kommanditgesellschaft auf Aktien als echte Einmanngesellschaft*, WPg 1976, s. 659.

prowadzi spraw spółki i nie zajmuje się jej reprezentacją²¹. Wreszcie trzecia grupa przedstawicieli doktryny skłania się w kierunku dopuszczenia osób nieposiadających zdolności do podejmowania czynności prawnych do wykonywania funkcji w charakterze komplementariusza²².

3.2.2.2. Komplementariusz jako osoba fizyczna

U podstaw myśli legislacyjnej historycznego ustawodawcy leżał obraz spółki komandytowo-akcyjnej, w której jedna lub kilka osób fizycznych miały piastować funkcję komplementariusza. Potwierdzeniem tej tezy jest dzisiejsze brzmienie przepisu § 281 ust. 1 AktG nawiązujące do osoby fizycznej w zakresie danych komplementariuszy w treści statutu spółki. Zgodnie z dyspozycją § 281 ust. 1 AktG, w statucie musi być umieszczone imię, nazwisko i miejsce zamieszkania komplementariusza.

3.2.2.3. Komplementariusz jako osoba prawna prawa prywatnego

Na wstępie należy podkreślić, że doktryna niemiecka dopuszczała sprawowanie funkcji komplementariusza przez osoby prawne (spółki posiadające podmiotowość prawną i spółki osobowe), pod warunkiem że co najmniej jeden komplementariusz był osobą fizyczną²³. Uchwałą z 24 lutego 1997 r. drugi senat Trybunału Federalnego uznał, że osoby prawne – w szczególności spółki z ograniczoną odpowiedzialnością – mogą być jedynymi komplementariuszami w spółce komandytowo-akcyjnej²⁴. Orzeczenie to zostało wydane na podstawie uchwały przedłożonej przez Wyższy Sąd Krajowy²⁵ w Karlsruhe 29 lipca 1996 r.²⁶, w którym to Trybunał Federalny zakończył trwającą ponad sto lat kontrowersję na temat, czy osoba prawna może być wyłącznym komplementariuszem w spółce komandytowo-akcyjnej. Punktem wyjścia dla powstania tej spornej kwestii był brak jednoznacznego za-

²¹ F. Quassowski [w:] F. Schlegelberger, *Handelsgesetzbuch, fortgeführt von Gessler, Hefermehl, Hildbrandt, Schröder, Martens, Schmidt*, Bd. III/1 und III/2, 5. Aufl., München 1986 bzw. 1992, § 219 Rdn. 9.

²² Zob. np. A. Baumbach/K. J. Hopt, *Handelsgesetzbuch. Kommentar* (dalej w skrócie: HGB), 30. Aufl., München 2000, § 114 Rdn. 4; K.P. Martens [w:] F. Schlegelberger, HGB, § 114 Rdn. 13.

²³ Zob. np. T. Bürgers, C. Schütz [w:] *Die Kommanditgesellschaft auf Aktien. Handbuch*, s. 38.

²⁴ BGHZ 134, s. 392.

²⁵ Niem.: *Oberlandesgericht* (skrót: OLG).

²⁶ Zob. komentarz do tej uchwały R. Sethe, *Bewegung im Recht der Kommanditgesellschaft auf Aktien*, ZIP 1996, s. 2053 i n.

kazu w ustawie dotyczącego piastowania funkcji komplementariusza przez osoby prawne. Pomimo to duża część piśmiennictwa, a także część orzecznictwa niemieckiego, próbowała wykazać istnienie takiego zakazu²⁷. Można przyjąć, że było to powszechne i dominujące stanowisko w tym okresie w niemieckiej doktrynie i literaturze prawniczej. W połowie lat siedemdziesiątych ówczesny rząd Republiki Federalnej Niemiec zamierzał nawet zmienić zapis w ustawie w ten sposób, że § 278 ust. 2 AktG miał otrzymać nowe „zdanie drugie” stanowiące, że tylko osoby fizyczne mogły być komplementariuszami w spółce komandytowo-akcyjnej²⁸. Projekt ten nie został jednak wprowadzony do niemieckiego porządku prawnego. Przyczyny takiego stanu rzeczy należy szukać w orzeczeniu Wyższego Sądu Krajowego z Hamburga z 1968 r., w którym to sąd opowiedział się za dopuszczalnością sprawowania funkcji komplementariusza przez osobę prawną²⁹. Od tego czasu znaczna część piśmiennictwa argumentowała za uznaniem tej zasady. Reprezentowano pogląd, że osoba prawna może bez żadnych ograniczeń być komplementariuszem w spółce komandytowo-akcyjnej oprócz innych osób fizycznych bądź jako samodzielny komplementariusz³⁰. Kilku

²⁷ Zob. np. LG Hamburg AG 1968, s. 193; OLG Karlsruhe ZIP 1996, s. 1787; M. Binz, M. Sorg, *Die GmbH & Co. Kommanditgesellschaft auf Aktien*, BB 1997, s. 313; G. Grass, *Die Besteuerung der Kommanditgesellschaft auf Aktien*, München 1969, s. 11; H. Grobe, *Zum Rechtsverhältnis des persönlich haftenden Gesellschafters einer Kommanditaktiengesellschaft*, NJW 1968, s. 1709 i n.; H. Hirte, *Bezugsrechtsabschluss und Konzernbildung*, Köln, Berlin, Bonn 1986, s. 127 i n.; F. Kübler, *Gesellschaftsrecht im Spannungsfeld überlieferter Rechtsformen und moderner Regelungsprobleme*, NJW 1984, s. 1863; F. Kübler, *Buchbesprechung Gessler/Hefermehl/Eckardt/Kropff, Aktiengesetz*, ZHR 154 (1990), s. 395; M. Lutter, *Die GmbH – Novelle und ihre Bedeutung für die GmbH & Co. KG und die Aktiengesellschaft*, DB 1980, s. 1326; H. J. Pflug, *Der persönlich haftende Gesellschafter in der Kommanditgesellschaft auf Aktien*, NJW 1971, s. 345 i n.; H. Rasch, *Buchbesprechung Grosskommentar AktG*, NJW 1962, s. 1242; D. Reuter, *Möglichkeiten und Grenzen gesellschaftsrechtlicher und kapitalmarktrechtlicher Massnahmen mit dem Ziel einer verbesserten Eigenkapitalversorgung der deutschen Wirtschaft*, [w:] FS Stimpel 1985, s. 658; D. Reuter, J. Körnig, *Mitbestimmung und gesellschaftsrechtliche Gestaltungsfreiheit*, ZHR 140 (1976) s. 517 i n.; K. Schmidt, *Deregulierung des Aktienrechts durch Denaturierung der Kommanditgesellschaft auf Aktien*, ZHR 160 (1996) s. 265 i n.; E. Steindorff, *Kommanditgesellschaft auf Aktien und Mitbestimmung* [w:] FS Ballerstedt 1975, s. 136 i n.

²⁸ Zob. art. 3 Nr 7 des Regierungsentwurfs zur Änderung des Gesetzes betreffend die GmbH und anderer handelsrechtlicher Vorschriften vom 15.12.1977, BT – Drucks 8/1347, s. 59 i 62.

²⁹ OLG Hamburg NJW 1969, s. 1030.

³⁰ Zob. np. H. A. Graff, *Die Kapitalgesellschaft & Co. KG auf Aktien*, Heidelberg 1993, s. 93 i n.; J. Hahn, „Kleine AG”, *eine rechtspolitische Idee zum unternehmerischen Erfolg*, DB 1994, s. 1665; U. Hartel,

przedstawicieli doktryny przyjmowało w tym sporze pozycję pośrednią. Opowiadali się oni za dopuszczeniem sprawowania przez osoby prawne funkcji komplementariusza w spółce komandytowo-akcyjnej, z tym jednak zastrzeżeniem, że osoba ta miała być pozbawiona prawa prowadzenia spraw i reprezentacji spółki. Taka konstrukcja spółki komandytowo-akcyjnej mogła istnieć tylko wtedy, o ile istniał przynajmniej jeden komplementariusz będący osobą fizyczną, który prowadził sprawy spółki i zajmował się jej reprezentacją³¹.

W uchwale z 24 lutego 1997 r. Trybunał Federalny poddał analizie argumenty przemawiające za niedopuszczeniem i argumenty przemawiające za dopuszczeniem osoby prawnej do funkcji komplementariusza w spółce komandytowo-akcyjnej. Na wstępie swoich rozważań Trybunał przyznał w uzasadnieniu, że historyczny ustawodawca regulując typ spółki komandytowo-akcyjnej miał za podstawę obraz spółki, w której współnikiem osobście odpowiedzialnym za jej zobowiązania mogła być wyłącznie osoba fizyczna³². Senat Trybunału Federalnego nie czuł się jednak związany tą historyczną wykładnią, ponieważ – zgodnie z jego opinią – historyczny

Umwandlung einer GmbH & Co. KG in eine KG auf Aktien, DB 1992, s. 2331 i n.; B. H. Hennerkes, P. May, *Noch einmal: Die GmbH & Co. KG auf Aktien als ideale Rechtsform für börsenwillige Familienunternehmen*, BB 1988, s. 2393 i n.; H. J. Mertens, *Die Handelsgesellschaft KGaA als Gegenstand gesellschaftsrechtlicher Diskussion und die Wissenschaft vom Gesellschaftsrecht* [w:] FS Ritter, 1997, s. 731 i n.; G. Petersen, *Ein Beitrag zum Recht der geschäftsführenden Organe von Handelsgesellschaften* [w:] FS Luther, München 1976, s. 731 i n.; H. J. Priester, *Die Kommanditgesellschaft auf Aktien ohne natürlichen Komplementär*, ZHR 160 (1996), s. 250; W. Schürmann, E. Groh, *KGaA und GmbH & Co. KGaA*, BB 1995, s. 685; T. Strieder, *Eine Genossenschaft als einziger Komplementär einer Kommanditgesellschaft auf Aktien – Ein Zugang zum Kapitalmarkt*, DB 1996, s. 2056; M. R. Theisen, *Die Kommanditgesellschaft auf Aktien auf dem Prüfstand*, DBW 1989, s. 149; W. Werner, E. Kindermann, *Umwandlung mittelständischer Unternehmen in eine Aktiengesellschaft: Gesellschaftsrechtliche Vorund Nachteile und Verfahren*, ZGR 1981, s. 27; C. P. Claussen, *Perspektiven für die Kommanditgesellschaft auf Aktien* [w:] FS Heinsius, Berlin, New York, 1991, s. 69 i n.; H. Baumann, C. Kusch, *Die Kapitalgesellschaft & Co. KG auf Aktien – Faktizität und Recht* [w:] FS Boujong 1996, s. 12 i n.; P. Ladwig/F. Motte, *Die Kommanditgesellschaft auf Aktien – Eine Alternative für börsenwillige mittelständische Familienunternehmen?*, DStR 1996, s. 842 i n.

³¹ Zob. np. D. Krüger, *Zweckmäßige Wahl der Unternehmensform*, 5. Aufl., Bonn 1992, nr. 632; R. Dreisow, *Die Kommanditgesellschaft auf Aktien als echte Einmanngesellschaft*, WPg 1976, s. 659; J. Pallenbach, *Die organchaftliche Stellung der persönlich haftenden Gesellschafter in der Kommanditgesellschaft auf Aktien*, Köln 1954, s. 9 i n.; H. Lehmann, *Gesellschaftsrecht*, Berlin 1949, s. 277.

³² BGHZ 134, s. 393.

ustawodawca przyznał również wspólnikom prawo do kształtowania postanowień umowy spółki w ramach autonomii woli, która według dzisiejszych poglądów w doktrynie dopuszcza także tworzenie form mieszanych i nietypowe rozwiązania³³.

W dalszej kolejności Trybunał stwierdził, że nie ma przepisów, które zabraniałyby dopuszczenie funkcjonowania osoby prawnej jako komplementariusza w spółce komandytowo-akcyjnej. Sąd argumentował następnie, że dopuszczalność osoby prawnej jako jedynego komplementariusza w spółce komandytowo-akcyjnej nie podlega przepisowi § 76 ust. 1 zd. 3 AktG³⁴. Podstawę normatywną, wobec odniesienia w § 278 ust. 2 AktG, stanowią przepisy dotyczące spółki komandytowej, które dopuszczały sprawowanie przez osobę prawną funkcji komplementariusza, co było uznane od dawna w literaturze przedmiotu i przez orzecznictwo³⁵.

Poza tym Trybunał wskazał na okoliczność, że ustawodawca w nowych ustawach³⁶ sam zaakceptował możliwość pełnienia funkcji komplementariusza przez osobę prawną w spółce komandytowo-akcyjnej³⁷. W dalszej części uzasadnienia niemiecki Trybunał odrzucił wątpliwości natury prawnej wobec pełnienia funkcji komplementariusza przez osobę prawną. Stwierdził on m.in., że obecna ustawa (AktG) nie bazuje na modelu organizacyjnym, w którym komplementariuszem może być tylko osoba fizyczna³⁸. Zasada „ograniczenia swobody umów” spółki akcyjnej wyrażona w § 278 ust. 3 w zw. z § 23 ust. 5 AktG³⁹ nie ma tutaj zastosowania⁴⁰.

Trybunał zwrócił też uwagę na fakt, że podobnie jak w przypadku spółki komandytowej, w której komplementariuszem jest np. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością [GmbH & Co. KG], również w spółce koman-

³³ *Ibidem*, s. 393.

³⁴ Przepis ten dotyczy zarządu spółki akcyjnej i stanowi, że członkiem zarządu nie może być osoba, która popełniła czyny karalne w okresie upadłości (§ 283–283d StGB) w ciągu pięciu lat od momentu wydania prawomocnego wyroku.

³⁵ BGHZ 134, s. 394, 396, 398.

³⁶ Chodzi tu o § 9 Nr. 2 b, 12 Abs. 3 Nr. 2 b GewStG i § 218 ust. 2 UmwG.

³⁷ BGHZ 134, s. 395 i n.

³⁸ *Ibidem*, s. 396.

³⁹ § 23 ust. 5 zd. 1 AktG stanowi, że statut spółki akcyjnej może odbiegać od postanowień ustawy tylko tam, gdzie ustawa na to jednoznacznie zezwala. Jest to regulacja podobna do przepisu art. 304 § 3 k.s.h.

⁴⁰ BGH 134, s. 396; zasada „ograniczenia swobody umów” (niem.: *Satzungsstrenge*) znajduje zastosowanie do kształtowania postanowień umowy w spółce akcyjnej.

dytowo-akcyjnej istnieje zasada ustanawiania organów spółki we własnym zakresie⁴¹. Wreszcie Trybunał odparł zarzut jakoby dopuszczenie osoby prawnej zagrażało ochronie wierzycieli i inwestorów. Już ustawodawca niemieckiego *Kodeksu handlowego (HGB)* z 1897 r. przypisywał osobistej odpowiedzialności komplementariuszy – w przypadku zaistnienia „sytuacji kryzysowej” polegającej na spłaceniu zobowiązań spółki – małe znaczenie⁴². Także przypuszczenie jakoby komplementariusz będący osobą fizyczną działał dokładniej, ostrożniej i rozważniej niż na przykład członek zarządu spółki kapitałowej będącej komplementariuszem jest bezzasadne i mija się z realiami nowoczesnej gospodarki.

Ponadto Trybunał argumentował, że pogląd jakoby redukcja uprawnień rady nadzorczej w spółce komandytowo-akcyjnej byłaby zrekompenrowana przez osobistą odpowiedzialność osoby fizycznej, jest również nie do zaakceptowania, ponieważ spółka komandytowo-akcyjna nie jest podtypem spółki akcyjnej, lecz samodzielną formą prawną, w której to struktura nadzoru podlega przepisom o spółce komandytowej⁴³. Na koniec swego uzasadnienia Trybunał Federalny wyraźnie stwierdził, że ochrona mniejszościowych współników może zostać osiągnięta w ramach stosowania zasady lojalności do spółki będącej komplementariuszem⁴⁴.

Uchwała Trybunału Federalnego z 24 lutego 1997 r. została zaakceptowana przez przeważającą część niemieckiego piśmiennictwa⁴⁵. Chociaż przedmiotem tej uchwały była kwestia, czy spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może być komplementariuszem w spółce komandytowo-akcyjnej, to nie ulega wątpliwości co do tego, że uchwała ta dotyczy także

⁴¹ BGHZ 134, s. 397.

⁴² *Ibidem*, s. 397.

⁴³ *Ibidem*, s. 398.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 399.

⁴⁵ Zob. np. W. Goette, *Anmerkung zu BGHZ 134, 392, DStR 1997, s. 1014*; M. Habel, T. Strieder, *Die Kommanditgesellschaft auf Aktien – ein Überblick*, MittBayNot 1998, s. 65; A. Herfs, *Die Kapitalgesellschaft & Co. KGaA als Rechtsformoptimierung für mittelständische Unternehmen*, WiB 1997, s. 688; B. H. Hennerkes, R. Lorz, *Roma locuta causa finita: Die GmbH & Co. KGaA ist zulässig*, DB 1997, s. 1388; P. Hommelhoff, *Anlegerschutz in der GmbH & Co. KGaA* [w:] Ulmer (hrsg.), *Die GmbH & Co. KGaA nach dem Beschluss*, BGHZ 134, 392, Beiheft der ZHR, Heft 67, 1998, s. 9; H. Kallmeyer, *Anmerkung zu BGHZ 134, 392, DZWIR 1998, s. 238*; P. Ladwig, F. Motte, *Die GmbH & Co. KGaA nach der Zulassung durch den BGH – die neueste Rechtsform für den Mittelstand*, DStR 1997, s. 1539; J. Niedner, S. Kusterer, *Die atypisch ausgestaltete Familien KGaA als Instrument zur Gestaltung des Generationenwechsels in mittelständischen Unternehmen*, DB 1997, s. 2010.